

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar anmodas att med snaraste till byrån, 54 Drottninggatan, 1 tr., insända års-afgifter och prenumerations-afgifter.

1894.

1:a häft.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

En viktig lönefråga. Telegrafisternas löneförhållanden enligt k. m. ts proposition till innevarande riksdag.

L. D—n, Lucy Stone.

M. S., Jonas Lie og hans hustru. Brev fra Kristiania.

Anna Knutson, Krycke-Britta.

En korsdragarska och hennes existensminimum. Anteckningar meddelade genom *Esselde*.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Två motioner vid årets riksdag.

Från skilda håll.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2: 50.
 { För icke medlemmar » 4: 00.

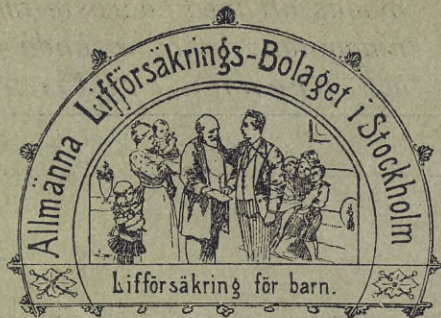
Andra häftet, hvilket ofördröjligen kommer att utsändas, skall bland annat innehålla: Bref af Ernst Ahlgren; Ur de senare årens litteratur i kvinnofrågan; Forts. på berättelsen Krycke-Britta; Recensioner m. m.

Ull och Stickylle

utom våra präktiga sjalar och filtar vår äkta blå *Twiningarscherkot* och våra *halfille-kädningsstigar* såsom varande icke blott genom sitt eleganta utseende utan framförallt genom sin styrka, det ljunligaste tyg till arbetsdräkter för herrar och damer. Spånads-, färg- och presslöner billigast i Stockholm. Guds bemäns sigesfröjd från hemmen efter försälgelse. För större partier från landsorten betalas dessutom frakten fram och åter.

ELMGENS VÄFVERI, Stockholm.

36 Stora Nygatan 36. — Telefon 1165.

Upplysningar om detta för Sverige nya försäkringsätt lemnas å bolagets hufvudkontor i Stockholm, 10 Vasagatan, 1 tr., och i öfrigt af ombud för

(G. 22071.)

Allmänna Lifförsäkringsbolaget.

Doktor Karolina Widerström

har flyttat till

19 Gamla Kungsholmsbrogatan 19, 2 tr.

Mottagningstid: alla hvardagar 1—3.

Doktor BURGMAN.

Invärtas sjukdomar. Särskildt Bröst- och Underlifssjukdomar.
Biträder vid förlossningar.

Malm Morgsgatan 1. — Allm. Tel. 8018.

Mottagning: 9—11 f. m., 1/2 2—3 e. m. Söndagar 9—11 f. m.

JOHN HOLMBLOM,

Modeaffär för Damkappor,
Stockholm,

12 Kungsträdgårdsgatan 12,

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflytning medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

**Sängar, Sängkläder, Mattor,
Möbelyger, Gardiner,
Borddukar, Hvita Varor,
Trikvåvaror, Flanell,
Morgonrockstyger, Under-
kjolar och Kjolytyger.**

Profver och priskuranter franko.

K. M. LUNDBERGS Bosättningsmagasin

N:o 7 Storkyrkobrinken N:o 7

STOCKHOLM.

Bröderna Påhlmans

Skrif- & Handels-Institut,

Stockholm.

Norrandsgatan 28,

Telefon 108 04.

3:dje huset från Kungsträdgården.

Undervisning i alla merkantila ämnen, språk och stenografi. Kursen ett-årig. Terminkurser, månadskurser och kurser i enskilda ämnen lemnas. Lärare specialister i hvarje ämne. *Språk: infödingar.* Inträde kan ske när som helst, önskligast dock vid terminens början den 15 Aug. och 15 Jan.

OBS! De elever, som hos oss genomgå års- eller terminkurser, ega rättighet att inhenta så många slags bokföring som medhinnas.

OBS! **Skriflinstitutet** fortgår oförändradt. Undervisning i alla stilsorter. Kursen räcker tills önskad resultat vunnits. Skrifkramp behandlas. Begär prospekt.

Billiga afgifter!

Aftonkurs kl. 8—10 e. m. Söndagslektioner. Anmälningar och upplysningar hvarje dag.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två* och *tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Resfilar m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67

DAGNY

TIDSKRIFT

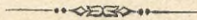
FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

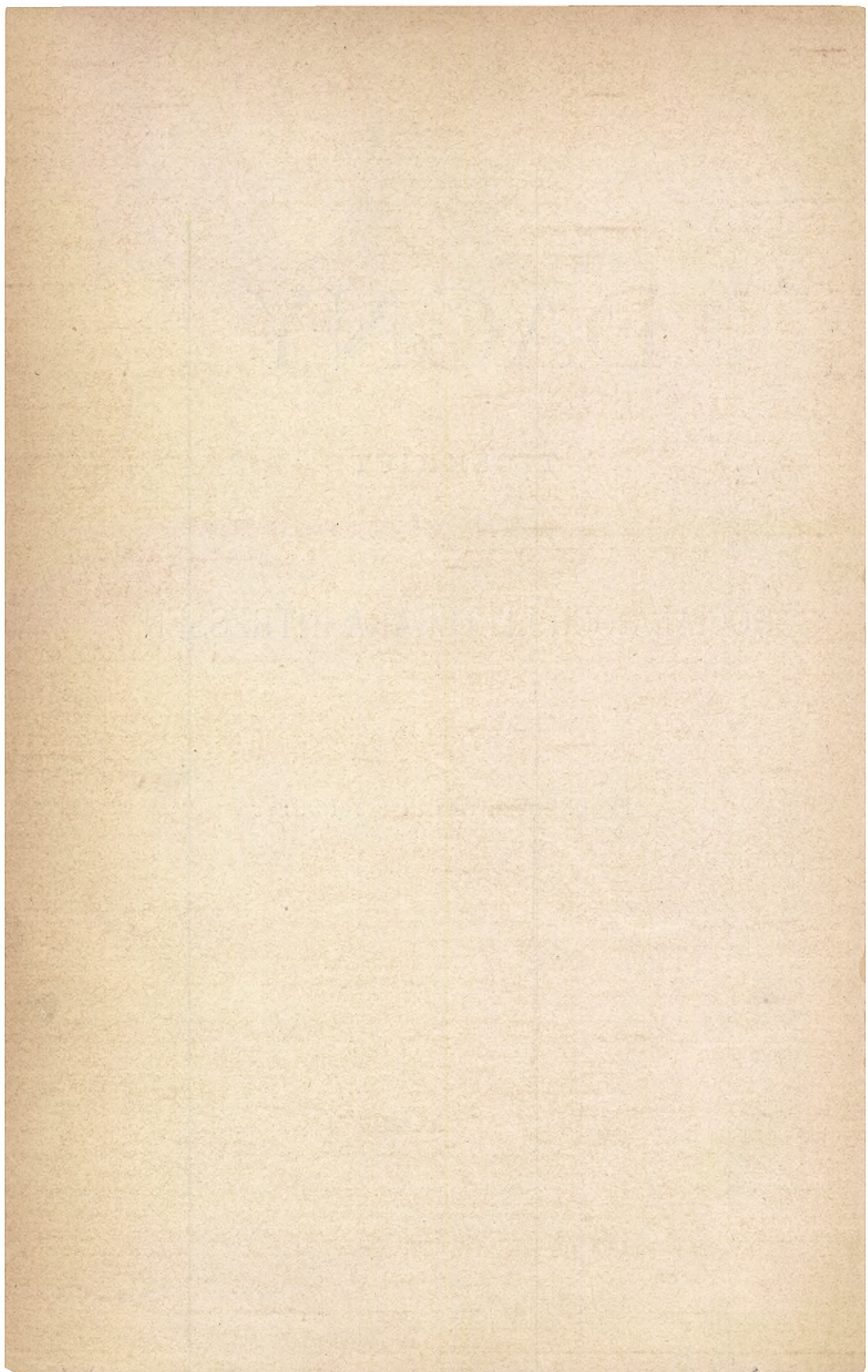
FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1894.

STOCKHOLM 1894.

AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.

En viktig lönefråga.

Telegrafisternas löneförhållanden enligt Kongl. Maj:ts proposition till innevarande riksdag.

I det vidtomfattande reformarbete, som sedan några tiotal af år pågått i hela den civiliserade världen för förbättrandet af kvinnans ställning, har Sverige tagit en verksam del. Ja, få nationer hafva lånat ett så villigt öra som den svenska åt de röster, som höjts till förfäktande af de nya idéerna om kvinnans rätt att äfven utom hemmets sfär söka sig verksamhetsfält, lämpade efter hennes krafter och förmåga. Hvarje år har hon sett nya banor, nya förvärfskällor öppnade för sig, och sedan ett trettio-tal af år tillbaka har den svenska staten vetat att tillgodogöra sig de slumrande kapital, som lågo i den kvinliga arbetskraften, genom att använda densamma inom vissa af sina ämbetsverk. Så erhöll kvinna, som bekant, enligt ett kungl. bref af den 20 juli 1863, tillträde till tjänster inom telegrafverket och i ett af K. Maj:t likaledes utfärdadt bref af den 6 nov. samma år tillträde till sådana inom postverket.

Att den svenska staten ansett användandet af kvinliga krafter med sin fördel förenligt, därför borgar det ständigt växande antal kvinliga tjänstemän, som inskrifvits i dess ämbetsverk. Kvinnans kompetens att sköta de befattningar, som staten åt henne anförtrott bör således numera, efter en 30-årig pröfvotid, kunna anses vara till fullo ådagalagd. Att detta är telegrafverkets uppfattning torde framgå däraf, att verket för hvarje år använder kvinnor i allt större antal, så att tjänsterna f. n. inom detsamma beklädas af långt flera kvinnor än män.¹⁾ Så mycket mer nedslående måste det

¹⁾ År 1892 voro i telegrafverket som *ordinarie tjänstemän* anställda 189 kvinnor och 180 män, samt som *extra ordinarie tjänstemän* 321 kvinnor och 79 män (styrelsen oberäknad.) Således 251 kvinnor mer än män.

därföre verka på ifranne för en lugn och sund utveckling af alla våra samhällsförhållanden, att den svenska kvinnan, sedan hon under en lång tidrymd med heder fyllt en plats som en statens tjänare, ser sin ställning såsom sådan, långt ifrån att förbättras, hotas med att underkastas en ej oväsentlig försämring.

Ovannstående reflexion är närmast föranledd af det nyligen i statsverkspropositionen af telegrafstyrelsen framlagda, förslaget, till ny stat för bemälda ämbetsverk, hvori äfven en omreglering af telegrafisternas löner ingår. Då densamma i flera afseenden innebär en försämring af denna ämbetskårs lefnadsvillkor, skulle det i sanning vara Fredrika-Bremer-Förbundet, som på sitt program satt kvinnans höjande i ekonomiskt och socialt hänseende, föga värdigt, om det med tystnad förbiginge en fråga, som så nära berör de kvinliga intressena.

Dagny har, som bekant, vid föregående tillfällen behandlat ämnen af liknande natur. I den utredning, som företogs för att utröna kvinnans ställning i postverkets tjänst, gjorde Förbundet ett ej oväsentligt inlägg. Vi meddelade på sin tid en utförlig redogörelse för såväl själfva frågan som Förbundets åtgärder i saken. (Se Dagny årg. 1891 sid. 181.)

Vi vilja äfven här, med stöd af en mångårig inblick i de förhållanden, som röra den arbetande kvinnan i vårt land, samt efter tagen kännedom om det ofvan åberopade förslaget, söka visa hurusom det sistnämnda, i hvad som angår telegrafisternas ställning, i vissa afseenden slagit in i en retrograd riktning.

* * *

Den omorganisering af telegrafverket som det af telegrafstyrelsen till Kungl. Maj:t inlämnade förslaget innebär, är, som bekant, närmast föranledd af telefonens införlifvande med telegrafan. En förstärkning af personalen och en omreglering af löneförhållandena blifva naturliga följder af de båda verkens sammanslagning, genom den ansenliga ökning af arbete som härigenom uppstått.

Till grund för den nya löne regleringen lägges först och

främst en ny indelning af telegrafstationerna. Dessa skola indelas i nio klasser, beroende på: göromålens omfattning, uppbördsmedlens storlek, ansvaret, samt vikten i tekniskt afseende genom stationernas läge.

Alla ordinarie telegrafister (med telegrafist förstås numera utexaminerad *kvinnlig* telegraftjänsteman) ha hittills åtnjutit en lön af 900 kr. med 3:ne ålderstillägg å 100 kr. efter resp. 5, 10 och 15 års tjänstetid. Antalet ordinarie telegrafister uppgår f. n. till 210. Af dessa äro ungefär 100 föreståndare för stationer och åtnjuta således utom lön fri bostad.

Enligt det nya förslaget skola vid de 2:ne lägsta klassernas telegrafstationer 100 telegrafister fördelas sålunda:

20 telegrafister anställas såsom föreståndare för 8:de kl. stationer (d. v. s. stationer med en uppbörd af minst 5,000 kr.) mot en aflöning af 1,100 kr. och fri bostad;) jämte 3:ne ålderstillägg af 100 kr., efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.*

80 telegrafister anställas såsom föreståndare för 9:e kl. stationer (d. v. s. stationer med en uppbörd understigande 5,000 kr.) mot en aflöning af 900 kr. och fri bostad jämte 3:ne ålderstillägg å 100 kr., efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Såsom *biträdespersonal skola, enligt förslaget, tjänstgöra 141 telegrafister med 900 kr. i lön och 3:ne lönetillägg af 100 kr. hvar 5:te år. Af dessa äro 26 afsedda till vaktföreståndare å de större centraltelefonstationerna såsom Stockholm, Göteborg, Malmö o. s. v.*

Till biträdespersonalen räknas ock *86 telegrafister med 700 kronor lön jämte 3:e lönetillägg å 100 kronor hvar femte år. Dessa telegrafister skulle tjänstgöra vid de interurbana telefonledningarna, nämligen 24 i Stockholm, 12 i Göteborg, 8 i Malmö o. s. v.*

Det vill visserligen vid en flyktig blick på det nya förslaget synas, som om dess genomförande, i stället för att åstadkomma den af oss åberopade försämringen, innebure en förbättring af telegrafisternas ställning. Så är ju obestriddigen fallet med en viss kategori af telegrafister, stationsförestån-

*) Föregående stationsklass, den 7:de (med en uppbörd af mellan 5,000 och 10,000 kr.) förestås af en kommissarie med lön af 2,400 kr.

dare af 8:de kl., hvilkas lön vid inträdet i tjänsten 1,100 kr. efter 15 år skulle komma att uppgå till 1,400 kr. jämte fri bostad, då de nuvarande ordinarie telegrafisterna efter en lika lång tjänstgöring ej kunna ernå en högre ordinarie lön än 1,200 kr.

Anmärkas bör dock, att dessa sistnämnda redan nu åtnjuta särskild godtgörelse för telefonens skötsel.

Angående den löneförhöjning, som stationsföreståndare för 8:de klassens stationer således skulle komma i åtnjutande af, yttrar telegrafstyrelsen i sitt förslag, att den anser att telegrafisterna »böra delas i 2:ne skilda aflöningsklasser med aflönningen förhöjd till 1,100 kr. för de stationsföreståndare, hvilka genom telefonbestyr erhålla i väsentlig mån ökad arbete. Styrelsen har så mycket hellre ansett sig böra afgifva ett sådant förslag, som genom en dylik anordning blefve för telegrafist beredd en hittills saknad utväg till befordran, hvilket åter helt säkert komme att verka upplifvande på denna tjänstemannaklass och sålunda blifva till nytta jämväl för telegrafverket. Att emellertid den först nämnda synpunkten ensamt för sig berättigar uppförande i stat af en högre telegrafistklass, torde framgå däraf, att vid de stationer, hvilka nu föreslagits att tillhöra 8:de kl. och funnos redan 1881, har penningeuppbörden ökats från 3,000 kr. under det nyssnämnda året till 7,300 under 1892. Som flertalet telegrafister hafva en uppbörd understigande 2,000 kr. och ett i sammanhang därmed lindrigare arbete, synes alltså deras åtskiljande i 2 klasser vara fullt berättigadt».

En närmare granskning af det nya förslaget leder emellertid ovillkorligt till den reflexionen, att vederbörande utgått från den satsen, att man bör ge med ena handen för att kunna taga desto mera ifrån med den andra. Sin omvårdnad för den kvinliga afdelningen af sin tjänstemannakår tror sig styrelsen till fullo ådagalägga genom uppförande i stat af *en* högre telegrafistklass, hvilken åtgärd ju äfven erhållit den vackra motiveringen, att därigenom »blefve för telegrafist beredd en hittills saknad utväg till befordran, hvilket åter helt säkert komme att verka upplifvande på denna tjänstemannaklass och sålunda blifva till nytta äfven för telegrafverket».

Men hvad ståndpunkt iakttaga förslagsställarne till den stora massan af telegrafister, den nämligen, som tillhör bi-

trädespersonalen? Några »upplifvande» åtgärder anse tydligen vederbörande ej här behöfva vidtagas. Men månne icke äfven med afseende å dessa kunde tillämpas de ord, telegrafstyrelsen vidare uttalar med anledning af den föreslagna löneförhöjningen åt 8:de klassens stationsföreståndare, nämligen » att den arbetsprodukt, som kräfvdes för viss aflöning enligt det nya förslaget är vida större än den, som fordrades vid den tid, då telegrafpersonalen var frikallad från skötseln af telefonväsendet?» Arbetet äfven för de biträdande telegrafisterna torde blifva i väsentlig mån ökad, utan att det anses nödigt att gifva dem en däremot svarande löneförhöjning. För en viss kategori af dessa skulle lönen t. o. m. reduceras till 700 kr. årligen.

Det är mot denna punkt i det nya förslaget, nämligen införandet af en ny löneklass med endast 700 kr. i ordinarie lön, som ett skarpt och, synes det oss, fullt berättigadt klander är riktadt. Och det behöfves i sanning ej någon invecklad bevisföring för att ge stöd åt det påståendet, att en summa af 700 kr. är otillräcklig för att tillförsäkra en bildad person en någorlunda sorgfri existens, denna må ställa sina anspråk på lifvet aldrig så lågt.

Låt oss pröfva saken något närmare. Af de 86 telegrafister, tillhörande den föreslagna löneklassen med 700 kr. i ordinarie lön, erfordras samma kunskapsmått som af de öfriga telegrafisterna, nämligen afgangsexamen från högre läroverk för flickor eller därmed jämförliga kunskaper samt aflagd telegrafistexamen. Tjänstgöringen förlägges vid de interurbana telefonledningarna, hvilket, som bekant, kräver ett ytterst ansträngande arbete. Öfver halfva antalet af dessa telegrafister komma dessutom att tjänstgöra på sådana ställen, där samfärdseln är lifligast och lefnadskostnaderna dyra. Arbetstiden är 7 timmar om dagen. Natttjänst (frivillig) en gång i veckan med 7 timmars arbetstid, då följande dag är fri. Ingen semester åtnjutes. På styrelsens pröfning kan dock bero, om ordinarie telegrafist, som tjänstgjort i 5 hela kalenderår, kan, utan löneafdrag, få åtnjuta 30 dagars tjänstledighet för sjukdom etc.

Som ersättning för 7 timmars dagligt strängt arbete, utan den vederkvickelse, som ligger i en tids ledighet, är det nu staten under de första 5 årens tjänstetid bjuder en

ordinarie ämbetsman 700 kr.! Efter dessa års förlopp och sedermera efter resp. 10 och 15 år erhålles, som nämndt, ett ålderstillägg af 100 kr. I många — för att ej säga de flesta — fall är telegrafisten för sin utkomst hänvisad till sin egen arbetsförtjänst. För att ej tala om de alltför talrika fall, då hon, i likhet med så mången arbeterska, har fattiga föräldrar eller andra anhöriga att draga försorg om.

Huru nu sammanjämka utgifterna för de nödvändigaste lefnadsomkostnaderna med inkomsten?

Minimipriset för en inackordering i städer som Stockholm torde ej understiga 50 kronor i månaden, naturligtvis då utan förmånen af eget rum och med ett kosthåll, som utan öfverdrift kan kallas för magert. Efter den allra lägsta beräkning skulle således till husrum och kost åtgå 600 kr. årligen; återstår således 100 kr., af hvilka, sedan pensionsafgiften och skatten blifvit frändragna, alla de öfriga nödvändiga utgifterna för kläder, tvätt, läkarevård o. s. v. skola bestridas. I sanning siffror som tala!

Men utom den orättvisa, som synes ligga däri, att staten bjuder en ordinarie tjänsteman en så låg lön för ett strängt arbete, lärer äfven den nya ordningen komma att drabba de äldre *extra ordinarie* telegrafisterna. Vanligen är det först efter 12 å 15 års tjänstgöring, som extra ordinarie vinner befordran till ordinarie tjänst. Extra ordinarie telegrafisternas aflöning kommer naturligtvis att sänkas under den lägsta ordinarie telegrafistlönen, hvartill kommer det förhållandet att de telegrafister, hvilka ej fått öfva sig i skötseln af telefon, vid sökande af befordran ej kunna åberopa samma meriter som de hvilka börjat tjänstgöra vid de interurbana ledningarna. Desto bekymmersammare ställer sig de extra ordinarie telegrafisternas framtid, då man tager i betraktande, att deras utsikter till befordran i ej oväsentlig grad redan fördystrats genom ett nyli- gen af telegrafstyrelsen utfärdadt cirkulär, enligt hvilket extra ordinarie vid sökande af ordinarie telegrafisttjänst måste förete läkarebetyg, en ny förordning, som endast drabbar kvinnliga extra ordinarie telegrafisttjänstemän. När dessa således efter 12 å 15 år ej kunna styrka att deras hälsa är fullkomligt god, gå de miste om befordran.

För en annan klass af extra ordinarie tjänstemän ter

sig framtiden ej mindre mörk, nämligen hela den för lokal-telefoneringen anställda personalen. Dessa telefonister aflönas med 30—40 kr. i månaden, allt efter den vana och skicklighet de lyckas förvärfva sig. Visserligen fordras ringa förkunskaper för att blifva till telefon-elev antagen (elevtiden utgöres af den tid, som åtgår för inlärande af de i Stockholm f. n. till omkring 1,900 uppgående namnen på abonnenterna) men arbetet är särdeles slitande. Det mest ömmande i telefonistens ställning är dock utan tvifvel hennes utsikt att efter ett tiotal af år gå miste om sin plats; efter denna tid anses hon nämligen icke vidare besitta den spänstighet och påpasslighet, som fordras för telefonens skötsel. Också har byråchefen Wennman i en utförlig reservation, bifogad telegrafstyrelsens förslag, yrkat på nödvändigheten att i någon mån söka betrygga telefonpersonalens framtid.

* * *

Härmed vilja vi avsluta vår kortfattade granskning af en fråga, som ej blott och bart kan betraktas som en brödfråga, hvaraf några få arbetande kvinnors väl eller ve beror, utan som en principfråga, som berör hela det kvinliga släktets intressen. Så länge den regeln ännu följes, så väl då staten som den enskilde är arbetsgifvare, att kvinnan endast användes på underordnade poster, kan man visserligen ej vänta uppnåendet af det idealet, att vid beräkningen äfven af kvinligt arbete lagen om »lön efter arbetets värde» konsekvent tillämpas. Den förväntningen torde dock ej vara obillig, att den svenska staten, hvars plikt ju fordrar att alla medborgares rätt tillgodoses, erbjöde åt den i dess tjänst anställda kvinnan, såsom ersättning för ett träget och ansträngande arbete, en lön, som tillförsäkrar henne en bekymmerfri och hederlig existens.

Det är detta vi hoppas att riksdagens förtroendemän, som nu hafva telegrafstyrelsens förslag under pröfning, skola behjärta, på det att denna för svenska kvinnor så viktiga lönefråga om möjligt måtte bringas till en lyckligare lösning.

Lucy Stone.

Vid den stora kvinnokongressen i Chicago förliden sommar, där, som bekant, framstående kvinnor från så godt som alla världens länder stämt möte, tilldrog sig bland de amerikanska kongressmedlemmarne, hvilka naturligen utgjorde det öfvervägande antalet, en liten hvithårig gumma den största uppmärksamheten. Det var en till det yttre obetydlig kvinna, i sin enkla hvita spetsmössa och nästan kväkarlika dräkt bjärt afstickande mot sina i strålande toiletter efter det allra senaste modet utstyrda landsmaninnor. Men kring den lilla gumman, som med sitt blida leende och anspråkslösa väsen kunde liknas vid en fryntlig, hjärtegod »bedstemor» af den gamla stammen, trängdes man med uttryck af den djupaste vördnad och beundran, åt henne var vid alla de tillfällen, då hon visade sig offentligen, oomtvistadt hedersplatsen anvisad, och endast för att få trycka hennes hand, att få se detta gamla ansikte sade sig mången vara kommen till Chicago från de aflägsnaste delar af den stora republiken.

De främmande deltagarne i kongressen torde i början med en viss förvåning åsett denna hyllning och undrat öfver anledningen till den uppmärksamhet, som kom denna enkla, nästan alldagliga personlighet till del. Men så visar sig den lilla gumman på talarstolen. »Bedstemor» vill tala. Hvilken förvandling! Ålder, bräcklighet, hvardaglighet äro försvunna. Efter de första orden erfar man att talets gåfva är en makt, som förmår skänka ungdomens glöd och tjuvningskraft i trots därpå att åren böjt gestalten och silfverfärgat håret. »Vältalande» äro så godt som alla amerikanska damer, så väl medfödd begåfning som uppfostran och vanan vid offentligt uppträdande göra dem alla till talarinnor. Men hos denna åldriga kvinna finner man något långt förmer än den vanliga amerikanska talargåfvan — »talförhet» skulle man i många fall kunna kalla den — detta är den sanna vältaligheten, en stämma sällsynt välljudande, mjuk och genomträngande på samma gång, en makt öfver formen, ett behärskande af ämnet, som verkar oemotståndligt tilldragande, och tillika denna väl afvägda tillsats af humor, som aldrig får fattas i ett amerikanskt föredrag.

»Hvem är det?» frågar undrande och förtjust främlingen från Europa sin amerikanska granne.

»Det är Lucy Stone», blir svaret, åtföljd af en förvånad blick. Ty märkvärdigt i sanning att ej känna Lucy Stone, Amerikas kanske

förnämsta talarinna, en af de äldste banbryterskor för kvinnans frigörelse, en af de få ännu lefvande veteranerna från den tid vid slutet af 1840-talet, då kvinnofrågan ännu, liksom frågan om slafvarnes befrielse, var en stridsfråga, hvilken kräfde sina hjältar och sina martyrer.

För alla dem som med någon uppmärksamhet följt kvinnoemancipationens historia, är Lucy Stones namn väl bekant, i Amerika räknas det bland landets största. Men då denna kvinnas verksamhet förnämligast omfattade den specifika gren af kulturarbetet, som närmast rör hennes eget köns intressen, torde det vara ursäktligt om utom Amerikas gränser och utom kvinnofrågans område, namnet Lucy Stone ej är närmare känt.

Nu då den person, som bar detta namn, avslutat sin lifsgärning, då det hvita hufvud, till hvilket ej längre sedan än i somras en tack-samtid blickade upp med kärlek och vördnad, för alltid lagt sig till hvila och sänkts i grafven, under en anslutning och ett deltagande, som t. o. m. i Amerika kan betraktas som ovanlig, må det ej vara ur vägen att göra en svensk allmänhet något närmare bekant med en kvinna, hvars namn för alla tider skall nämnas i samband med hennes köns utvecklingshistoria.

* * *

Lucy Stones lefnadsbeskrifning är, som så många framstående personligheters, skildringen af en kamp mot yttre svårigheter och vidriga omständigheter, en kamp växlande mellan motgång och framgång, nederlag och seger.

Hon föddes den 13 augusti 1818 på en farm i Massachusetts. Fadern var en driftig landtbrukare och åtnjöt såsom sådan stort anseende bland sina grannar, men i sitt hem var han en tyrann, som efter bokstafven tyckes ha tillämpat regeln, »att husbonden är herre i sitt hus», och den punkten i vigselformuläret, »att hustrun skall vara sin man underdånig». Det torde äfven varit under inflytandet af det tvång, som husfaderns despotiska lynne utöfvade på hemmet, synnerligast på dess kvinliga medlemmar, som Lucy redan från barnåren fattades af en stark känsla för det orättvisa i kvinnans ställning och en liflig önskan att denna orättvisa måtte blifva afhjälpt.

För sin uppfostran och utbildning hade Lucy uteslutande sig själf att tacka. Sönerna sändes af fadern till landets »colleges» för att där fullända sin uppfostran, men då dottern anhöll om samma förmån fick hon endast till svar: »Är du från förståndet!» För att

tillfredsställa sin brinnande håg efter vetande måste den unga flickan själf förtjäna penningar. Hon plockade nötter och bär i skogen och sålde dem för att för penningarna köpa böcker. Under sina första ungdomsår besökte hon hemtraktens folkskolor, lärande och undervisande ömsevis. Snart blef hon, tack vare sin framstående förmåga att undervisa, anställd som vikarierande lärarinna vid en af dessa skolor, men hennes lön var så obetydlig, att hon först vid 25 års ålder lyckats sammanspara en så pass stor summa, att hon kunde förverkliga sin dröm att låta inskrifva sig som student vid universitetet i Oberlin, det enda då öppett för kvinnor. För att kunna uppehålla sig där, måste hon dels ge undervisning i den med universitetet förbundna förberedande skolan, dels för några få cents i timmen uträtta en städerskas sysslor i det för Oberlins kvinliga studenter afsedda pensionatet. Själf kokade hon under hela sin studietid sin mat i den lilla tarfliga kammare, hon förhryt utom högskolans område.

Oberlin var en stad med starkt utpräglade sympatier för slafvarnes sak och många ur slafveriet flyktade negrer hade där funnit en tillflyktsort. En skola för att bibringa dessa de första grunderna i läsning och skrifning inrättades och Lucy Stone anmodades att undervisa i densamma. De färgade männen, ehuru nyss befriade ur slafveriet och fullkomligt okunniga, ansågo det likväl under sin värdighet att taga emot undervisning af en kvinna. Första gången Lucy visade sig på katedern hälsades hon af sina svarta lärjungar med ett mummel af ovilja. Till slut reste sig en af dem, en stor, grof karl, den svartaste af dem alla, och förklarade, att han visserligen ej hade något att invända emot miss Stone personligen, men han kunde ej neka till att det bjöd honom emot att bli undervisad af en kvinna. Lucy svarade, att de borde inse, att det endast var förenligt med deras egen fördel att ta emot undervisning af hvem det vara må, som kunde lära dem något, ett argument för hvilket de måtte ha böjt sig, ty det dröjde ej länge förr än lärarinnan lyckades besegra sina svarta elevs motvilja och tillvinna sig deras förtroende och tillgifvenhet.

Hennes första offentliga tal hölls under hennes vistelse vid universitetet. De befriade negrerna hade ordnat en fest till högtidlig-hållande af Vest-Indiens frigörelse ur slafveriet och anmodade Lucy Stone att vara en af talarne. Högskolans rektor och några af professorerna voro äfven inbjudna. Lucy framsade helt okonstladt sitt tal bland alla de öfriga. Men följande dag kallades hon inför hög-

skolans föreståndarinna och kvinliga styrelse och erhöll en skarp skrapa för sitt oblyga och okvinliga tilltag att uppträda offentligt. »Var ni ej rädd och blyg, då ni stod där på estraden bland alla dessa män?» frågade man henne. »Nej», var det uppriktiga svaret. »Dessa män voro min rektor och mina lärare, jag var ej det ringaste rädd för dem.» — Vid slutet af sin studietid anmodades hon att författa en uppsats till terminens invigningsfest. Hon afstod dock därifrån, då hon erfor, att denna uppsats skulle uppläsas ej af henne själf, utan af en af professorerna, då det ej var passande att en kvinna framträdde inför en större menighet. Nära 40 år därefter, då Oberlin firade sitt 50-årsjubileum, inbjöds Lucy Stone att vara en af talarne vid de festligheter, som då firades. Så kunna tiderna förändras!

År 1847 tog hon sin grad och höll samma år sitt första offentliga föredrag öfver kvinnans rättigheter från predikstolen i den kyrka, där hennes bror var pastor. Kort därefter blef hon anställd som föreläsare af Sällskapet för slafvarnes befriande (the Anti-Slavery-Society). Men redan då blandade hon en god del af tal om samhällets orättvisa emot kvinnan in i sina anti-slafveriföredrag, hvilket ofta ådrog henne förebråelse. På dessa förebråelser svarade hon: »Jag kan ej hjälpa det. Jag var kvinna innan jag blef abolitionist.¹⁾ Jag *måste* tala för kvinnornas sak.»

I Fredrika Bremers resebref från Amerika, hennes »Hemmen i den nya världen», läser man en skildring af ett anti-slavery-meeting i Boston. Sedan författarinnan beskrifvit ett par talare, som inledt mötet, fortfar hon:

»Nu framkom en grupp, som hälsades med lifliga handklappingar: ett ungt hvitt fruntimmer i en enkel hvit klädning och bart oprydt hår framträdde hållande en mörk mulattska vid handen. Denna sednare hade varit slafvinna och hade nyss räddat sig ur slafveriet på ett fartyg, där hon blifvit gömd. Det såg väl ut då den unga hvita kvinnan — miss Lucy Stone — räckte ut sin hand öfver den svarta kvinnans hufvud, kallande henne 'syster', och framställde henne som en sådan för den församlade människomängden. Det såg väl och vackert ut, och så kändes det nog af alla, att den hvita kvinnan här stod som den svartas beskyddarinna och vän. Miss Lucy gjorde ock detta rätt väl, fullkomligt kvinligt, stilla och vackert. Hon fortgick sedan att berätta den förra slafvinnans historia, och talade

¹⁾ Parti i N. Amerika mot slafveriet.

öfver slafveriet en god stund med fullkomlig själfbehärskning, redighet i ton och åtbörder.» — — — — —

Detta var 1850, då Lucy Stone ännu stod vid början af sin bana. Fredrika Bremer, som ännu ej synes vara helt frigjord från tidens fördomar, att en kvinna ej bör uppträda på talmöten, erkänner villigt den unga föreläserskans »lätthet att tala, det passande i hennes väsen, det rediga i föredraget», men någon högre flykt finner hon ej hos henne, »hon upprepade blott hvad män redan ha sagt, bättre och kraftigare än hon». Fredrika Bremer tillägger: »Om kvinnorna vilja värdigt fylla platsen på forum, så måste de uppträda där med värdigheten och makten af väsen, som verkligen ha nya och höga sanningar att uttala och representera. De måste tänka och tala ur kvinnoferens centrum.»

Hvad Fredrika Bremer med sin underbara förmåga att blicka in i framtiden, då uttalade, tyckes Lucy Stone redan vid denna tid inom sig förnummit. Hon kände varmt för de förtryckta slafvarnes sak, men dessa hade förespråkare bland landets mest begåfvade män, det fanns en »ny och hög sanning», hvilken ännu blott en och annan svag stämman vågat påpeka, sanningen rörande kvinnans mänskliga och sociala rätt. Det var för densamma Lucy skulle gå i fält, det var där hon kände att hennes rätta verksamhetsfär låg.

Hon utträdde äfven snart ur anti-slafverisällskapets tjänst för att helt ägna sig åt kvinnans sak, en sak då högst impopulär bland Förenta staternas alla samfundslager. De äfventyr, ja, faror, hon hade att utstå under de följande åren, då hon på egen risk reste från stad till stad för att offentligt tala för sina idéer, skulle fylla hela böcker, och otaliga äro exempel på det mod och den själsnärvaro hon ådagalade i de mest brydsamma situationer, på samma gång som hennes energi och tron på det rättmätiga i hennes sak aldrig sviktade.

I de flesta städer, hon besökte, hade ingen kvinna förut uppträdt offentligt, hvarför nyfikenheten omkring henne ofantliga åhörareskaror. Den unga föreläserskan väckte stor öfverraskning. Enligt det gängse föreställningssättet skulle den kvinna, som uppträdde för att förfäkta sitt köns rättigheter, vara ett stort, kanttigt fruntimmer med barsk röst och karlavulna fasoner. I stället fann man en liten späd varelse med stilla, anspråkslöst väsen, behag och blygsamhet i sätt och åtbörder och den ljufvaste, mest välljudande stämman, som någonsin blifvit hörd från en talarestol. Denna stämman blef snart beryktad, ja, personer, som endast en gång hört densamma,

kunde årtal därefter känna igen denna röst på endast några ord yttrade i en mörk järnvägskupé och utropa: »Det är Lucy Stone!»

När Lucy började sina föreläsningar var tillträdet till dem afgiftsfritt för att locka ett desto större auditorium, hvarföre också de första åren voro en enda lång följd af försakelse och kamp mot ekonomiskt betryck. Men då hennes rykte som talarinna blifvit stadgadt och hennes popularitet oomtvistad kunde hon följa sina vänners råd och fordra en skälig inträdesafgift af sina åhörare, utan att hon såg deras antal på minsta vis aftaga. Därigenom förbättrades naturligen hennes ställning betydligt.

Lucy Stone var en af inbjudarne till det första i Amerika hållna större kvinnomötet, det i Worcester 1851, från hvilket ej blott den amerikanska kvinnan, utan öfverhufvud taget kvinnorna i hela den civiliserade världen kunna räkna en ny æra i sin historia. Så var det de offentliggjorda förhandlingarna från detta möte, som inspirerade mrs John Stuart Mill att skrifva den märkliga artikel i the Westminster Review öfver kvinnans frigörelse (Enfranchisement of Women), hvilken var början till kvinnorörelsen i England med dess vidtgående reformer.

Sedan denna första »convention» ägde ingen sådan rum i Amerika, utan att Lucy Stone var en af organisatörerna och uppträdde som en af de förnämsta talarne. Den vidt utgrenade Föreningen för kvinnans rösträtt (American Woman Suffrage Association) räknar henne bland sina stiftare och under nära 20 års tid var hon ordförande i dess arbetande utskott. Föreningens organ, the Woman's Journal i Boston, Amerikas bäst ansedda kvinnoblad, kom till stånd på hennes initiativ, och sedan dess första redaktris, mrs Livermore, frånträdte denna befattning, stod Lucy Stone i spetsen för redaktionen de sista åren med tillhjälp af sin dotter, Alice Stone Blackwell.

Lucy, säger hennes trogna medarbeterska mrs Livermore, i de vackra ord hon ägnar sin döda väninnas minne, hade beslutat sig för att aldrig gifta sig, och troligen skulle hon förblifvit denna sin föresats trogen, om hon ej funnit just den man som af alla män på jorden bäst passade henne. 1855 ingick hon äktenskap med en ung köpman vid namn Henry Blackwell, hvilken älskade henne så högt, att han, på samma gång han äktade henne själf, äktade hennes idéer och åsikter och med glädje gjorde till sin den sak, åt hvilken hon ägnat sitt lif.

Vid sitt giftermåls ingående offentliggjorde makarne en af dem båda undertecknad protest, riktad mot lagens orättvisa att tillerkänna

mannen ensam rätt öfver hustrun, barnen och den gemensamma ägen-
domen. Denna protest spreds i vida kretsar, framkallade lifliga de-
batter och var en af de bidragande orsakerna till de förbättrade be-
stämmelser som i detta afseende genomförts i den amerikanska lag-
stiftningen. Med sin mans samtycke bibehöll Lucy äfven som gift
sitt eget namn, det namn under hvilket hon nu gått till eftervärlden.

Hennes föresats var, säger samma ofvan citerade väninna, att
äfven efter giftermålet fortgå på den väg hon beträdt. Men sedan
hennes dotter blifvit född var det en tid, då, om än hela världen påkallat
hennes hjälp, hon skulle förblifvit döf för dess böner, modersplikterna
satte hon öfver alla andra. Då en af hennes medsystrar i det stora
reformarbetet, den energiska, kraftfulla Susan Anthony, (jämte mrs
Stanton, den enda nu lefvande af veteranerna från Worcestermötet)
förebrående sade till henne: »Lucy, jag tror du förlorat förmågan att
tala sedan du blef gift?» svarade hon. »Ja, jag förlorade denna
förmåga då min Alice kom till världen, men den skall nog komma
tillbaka.» Och hon hade rätt. När dottern ej mer behöfde moderns
omedelbara eftersyn och omtanke återgick denna till sitt verk, och i
denna dotter skulle hon finna en värdig arftagerska af sina idéer.
Alice Stone Blackwell fullföljer nu moderns arbete, både som redak-
tris af *Womans' Journal* och som verksam medlem i de rösträttsför-
eningar, som Lucy Stone varit med om att stifta.

* * *

Den 22 okt 1893 slutades det lif, på hvilket man med sanning
kan tillämpa psalmistens ord: »då det bäst varit hafver, så hafver
det möda och arbete varit.» Hon visste knappt, säga hennes vänner,
hvad en dags ledighet ville säga, ända till det sista verkade hon
med samma oförtrutna ifver så väl i tal som skrift för sin sak.
Men att det ej var blott och bart hennes energi och öfverlägsna be-
gåfning som betingade hennes framgångar, utan de sannt kvinnliga
egenskaper hvarmed hennes person var utrustad, därom vitna enstäm-
migt hennes många vänners och eftermålares utsago. Hon var den
kvinligaste kvinna, den bästa hustru, den ömmaste moder, den plikt-
trognaste husmoder som någonsin lefvat. En glädjerik och sorgfri
ålderdom blef också hennes belöning, äfven om hon såg den älsk-
lingstanke, för hvilken hon satt in sina bästa krafter, kvinnans poli-
tiska rösträtt, blott långsamt vinna terräng. Det stora målet, hela
människosläktets förädling, satte hon dock öfver alla andra, därför var

intet menneskligt interesse henne främmande, om ock hennes köns höjande i socialt och politiskt hänseende låg hennes hjärta närmast, såsom varande ett af medeln, kanske det viktigaste af alla, att nå detta mål. »Gör världen bättre», var ock de sista ord hon uttalade.

Sällan har en kvinnas död i våra dagar framkallat ett så varmt deltagande både i den nya och gamla världen som Lucy Stones. Hennes lifsgärning har med värme och sympati skildrats ej blott i kvinnotidskrifter utan i hela den amerikanska pressen. Det är hufvudinhållet af dessa uttalanden vi här, ehuru på ett alltför ofullständigt sätt, sökt återgifva.

Ur ett bref från en amerikanska till en svensk väninna vilja vi till sist anföra några ord, hvilka, synes det oss, sannt och vackert återgifva stämningen hos den till ett par tusental uppgående åhörarskara som sistl. 29 okt. samlats i the Church of the Disciples i Boston för att högtidlighålla Lucy Stones begrafning. Dessa ord lyda: »Den hymn hvarmed den sköna minnesfesten avslutades var som en lofsång till den Allsmäktige, att en sådan kvinna lefvat.»

L. D—n.

Jonas Lie og hans hustru.

Brev til Dagny fra Kristiania.

Efter ikke saa langt fra 20 aars fraværelse fra fædrelandet — med undtagelse af smaa sommerreiser oppe i landet — har Jonas Lie i slutningen af aaret været hjemme paa et kort besøg. Han har her tilbragt sin 60-aarige fødselsdag og man har nyttet leiligheden til at feire ham med fakkeltog og fester, fester og fakkeltog, foruden den talløse mængde af telegrammer og digte, som fødselsdagen og festerne bragte med sig, og de artikler og festnummere, hvormed aviser og tidskrifter har hedret ham. Höiest af al saadan skrevet og trykt hyldest staar *Garborgs* bog, *Jonas Lie*. Den kom ud precis paa fødselsdagen (6:te november) og er en af de interessanteste og smukkeste monografier, der er skrevet paa norsk — og paa det smukkeste norsk, som kan skrives og er skrevet. Garborg er overhovedet fra stilens side vor første forfatter. Saa kan nævnes *Samtidens* festnummer, *Jonas Lie*, der ogsaa kom ud paa dagen med elskværdige, kvikke, naivt diletantiske bidrag af malere og malerinder, der kjendte og elskede Lie og

hans hustru og hans hjem fra den fælles udlandighed, og desuden med et par indlæg fra forf. af faget, der virkede velgjørende solide blandt amatørernes lettere gods. Til sidst kom *Nyt Tidsskrift post festum* med et Lie-nummer*), hvori et interview med Lie af *Nordahl Rolfsen*, fornøieligt, levende, indiscret, *lidt* paa grænsen af det plumpe — og en liden artikel af Chr. Collin — en liden perle — interessant, fin og skarpsindig, om *Jonas Lie og Nordlandsbaaden*. — Vi vil tillade os at anbefale baade Garborgs bog og de to tidsskrifter til Dagnys læsere.

I *Samtidens* festnummer var den mest opsigtvækkende artikel af Jonas Lie selv og handler om hans hustru. Der bekræfter, udreder og forklarer han, og det paa den elskværdigste, mest indtagende maade, hustruens delagtighed i al hans digtning, ikke alene som den ordnende, regulerende, beskjærende haand — det var igrunden en offentlig hemmelighed — men ogsaa som den medskabende aand. Denne offentlige udtalelse af Lie — der tillige ligesom sanktionerer og frier fra indiscretion et af de skjønneste kapitler i Garborgs bog — har givet hele Lies ophold her og alle fester for ham et eiendommeligt præg. Ligeoverfor denne noble anerkjendelse kunde samfundet ikke hævde sig — ikke engang her i Christiania — som »et samfund af pebersvende, der ikke ser kvinden». Paa digterens egen anerkjendelse fulgte alles anerkjendelse, og fester og hædersbeviser har ikke været henvendte til *digteren* alene, men til *digterparet*. *Hun* har faaet sin rigelige andel af taler og sange. — I studentersamfundet blev fru Lie endog baaret paa guldstol, rigtig nok af kvindelige studenter, til baade ængstelse og moro for Lie.

Mange — og især kvinder — har fundet denne digterens afslören af værkstedets og samlivets hemmeligheder upaakrævet og udelikat og har dadlet at fru Lie ikke har anvendt sin indflytelse til at hindre ham fra at løfte hende og hendes stille virksomhed op paa en saa fremskudt plads — efterslægten burde i det høieste faaet denne meddelelse som et posthumt efterladenskab. — Andre igjen — og det er vel de fleste — mener at Lie ved saaledes paa seirens dag at løfte sin hustru op til sig i høisædet og anerkjende hende som kammerat, aandsfælle, medarbeider gjør mere for kvindernes — nei, for menneskenes sag end ved alle sine böger. Han har gjort det lettere for en mand at faa öie paa sin hustru, han har gjort det tiltalende for ham at tilgodegjøre sig hendes evner og medarbeide som et værdifuldt tillæg til sine evner og sit arbejde. — Og sidst men ikke mindst, han viste ved

*) *Nyt Tidsskrift* 1:ste hefte november 1893.

sit eksempel, at ved at gjøre det og ved at anerkjende hende, forringes han ikke selv, men voxer i anseelse, thi ved at dele med hende lægger han hendes anseelse til sin egen og summen blever større end hans alene kunde bleven. »En berømmelig hustru kan ikke andet end öge min heder», siger en af de gamle sagahelte. Lie synes at ville holde sine landsmænd dette udsagn for öie og gjøre dem det tiltalende — og det kan trænges uagtet eller maaske netop fordi vi befinder os i en kvinde-emancipationens tid.

* * *

Jonas Lie er maaske den folkekjæreste af vore digtere og forfattere. Han har slaæet an de dybeste stränge i vore hjerter, vore minder, vort fölelsesliv, ikke ved at gaa forbi, men ved at gribe dybt ned i vort daglige slid og slæb, fiskerens, sömandens, forretningsmandens, husmoderens og moderens, adle det ved sin medfölelse, finde menneskehjertet, som banker og vaander sig derunder. Ikke lidet har det bidraget til Lies popularitet at han har holdt sine böger fri for politik og religion, fri for moderne sandselighed og — uagtet det knudrede og vanskelige sprog — fri for moderniteter og subjektive eiendommeligheder i orthografien. Om det sensuelle udtaler han sig saaledes i *interviewet* med Rolfsen: »Naturligvis ved jeg som mandfolk om alle de ting. Naturligvis har jeg erfaring. Naturligvis kunde jeg skrive om det, hvis jeg vilde. Naturligvis vilde jeg, hvis det var nödvendigt. Men jeg har ikke fundet det nödvendigt og desuden har jeg været af den mening, at man skulde kjæmpe mod disse ting i sin fantasi».

Det religionslöse hos Lie har Garborg ofret en ypperlig udredning, skarp, klar, fölgerigtig, i sin bog om Lie. I al sin ypperlighed trænger den dog det korrektiv, som Chr. Collin*) giver det ved at fremholde og paavise ganske enkelt og naturligt og varmt, at det er et hul i Lies virkelighedssands at han lægger saa lidet bræt paa folkets religiöse liv. Det var deres tillid til den overnaturlige bistand, deres patriarkalske og barnlige gudsforhold, som gav dem trygheden i deres utrygge liv. Et tilsvarende forbehold tror vi der kan gjøres mod Garborgs udredning for de dannede klassers vedkommende i de tider, Garborg taler om. Det religiöse og især da det religionslöse er aldrig saa gjennemsigtigt, saa afsluttet, saa opgjort. Der

*) I den forhen nævnte afhandling om Lie og Nordlandsbaaden.

er dybder, og der er gaader og problemer, som altid paany vælder op fra dybet. En digter kan lade være at behandle dem, han kan have ret i og ret til at lade dem ligge, men dermed er de i sig selv ikke afskaffet.

For politikens vedkommende har Garborg gjort det modsatte. Han har slet ikke respekteret Lies — vi havde nær sagt harmløshed og neutralitet i politisk henseende. Han har tvertimod holdt ikke blot *patrioten* — derfor kunde vi kun være ham taknemelig — men *politikeren* Lie frem paa en maade, som, mildest talt, maa vække forundring, og ligesom rykker Lie ud af hans dimensioner og flytter ud mærkepælerne for hans begrænsning og især for hans indflydelse. Thi vistnok er det sandt, at Lie har gjort det Garborg siger, sagt det Garborg siger at han har sagt, men det har ingen rækkevidde havt, ingen strænge i nationen har vibreret derved, ingen stemninger, langt mindre begivenheder har forandret sig derved. Lie har været politiker og venstremand ganske vist, men hans udvikling betinges ikke af, gaar ikke jævnsides med, indvirker ikke paa landets politiske udvikling saadan som Wergelands og Björnsons. I dette forhold ligger paa engang Lies eiendommelighed og hans begrænsning. Han er elskværdig, inderlig, folkekjær, men han er ingen *hövding*. Ingen slaaen paa skjolde kan gjøre ham dertil. I hans elskelige begavelse, i hans privatlivs kampe, nederlag, soning og opreisning gennem digterkaldet ligger hans genis historie og hans magt.

* *
 * *

Lie skrev vers alt som ganske ung og blev anset for at have »en pen liden aare». Men saa blev han dog jurist og forretningsmand og mente, som han selv skal have sagt, »i forretningerne at have fundet den egentlige poesi». Det viste sig imidlertid at forretninger ikke er poesi. Det blev til knald og fald med forretningerne og faldet var stort — baade for ham og for andre. Dengang var det at Lie — som Garborg udtrykker det — »opdagede det kvindelige höisind, som er noget ganske andet end mandens ridderlighed» og at han i sin hustru fandt en støtte og en trøster, der holdt modet oppe i ham og hjalp ham at finde tilbage til og faa tillid til sin digtergave. Og med hendes udsagn: »dette er stort» og med Björnsons anbefaling til Hegel »at bogen vilde flyve som en maage ud over norden» kom saa den Fremsynte ud. Siden har Lie været digter og kun digter og har erobret for sin digtning altid nyt terrain og et større og mere hengivent publikum.

Det er dog langtfra at de bittre erfaringer i livets praktiske skole har været tabt for ham eller har sat ham tilbage som forfatter. Tvertom. Og dette anerkjendes ogsaa nu villigen. Han havde nu lært at kjende forretninger og forretningslivet — som han i sin barndom på Tromsø havde lært at kjende sølivet — ved aktiv deltagelse, personlig erfaring, og dette er kommet hans digtning ganske anderledes tilgode end om han havde anvendt den tid til at *uddanne* sig til digter. Og især: hans samvittighed har havt dette store nederlag at brydes med, al den ulykke, som han havde bragt over sig selv og andre at sone. — At han betragter sit værk som en saadan soning, det udtalte han paa en gribende maade i den skjønne tak han henvendte til sine landsmænd paa den store fest for ham i Logen — en tak, der var som et bud fra den skjære, smertefyldte samvittighed, der skabte hans mesterværk *Onde Magter*, og tillige et bud fra den hjerteværme og den beskedenhed, der privat har vundet ham ligesaa mange venner — forholdsvis — som hans böger har vundet ham hengivne og taknemlige læsere.

Det bidrog til at give festklangen for Lie dybde og fylde, at den ikke blot gjaldt fortiden. Man vidste at han kom varm og træt fra arbeidet med den bog, som han selv i sin tak kaldte »sit livs betydeligste arbeide» — hvad vel forresten enhver digter tror om sit sidste værk. — Man vidste at den skulde hedde *Niobe* og at den, hvad navnet ogsaa fortæller, henter sit stof fra den rigeste, den uudtømmeligste af alle kilder: *Modersorg* — altsammen ting, der maatte spænde forventningen.

Bogen er siden kommet og er vel læst af alle, baade i Sverige og her. Hos os har den hævdet sig som den betydeligste af de i aar udkomne böger. Björnson og Ibsen er tause i aar, Kjelland er forstummet, da er Lie sikker paa den første plads — foruden at han — endog sammen med Ibsen, Björnson og Kjelland — har »sit eget omraade, hvor han», som Ibsen telegraferede til ham paa fødselsdagen, »er den ubestridte og ubestridelige stormester».

M. S.

Krycke-Britta.

Jag kastade boken ifrån mig, egentligen borde jag gjort det långt förut, nu kunde jag gärna sitta där och förarga mig öfver hvad jag läst. På 399 sidor hade jag endast fått se lifvet från *en* sida, och det var skuggsidan. Författaren var pessimist.

Det var ett riktigt duskväder, hvarken tö eller vinter, dock mest lutande åt det senare, ty vinden strök skarpt förbi och hade då och då ett yr af snökorn med sig. Vinden var som bly, de fina, kala björkgrenarne slokade modlöst mot snön, som var prickig efter sista regnvädret, en ruggig kråka gick på drifvan och hackade, hon såg ut som hon frös.

Sannerligen det var någon luft, som kunde blåsa friskhet i hågen, men ut måste jag. Och jag trotsade snöslasket med mina bottiner och gick byvägen framåt ända till kyrkan, där jag stannade midt framför porten, inte för att se något nytt, nej då, bara för att se på det gamla vanliga.

Men kyrkan var målerisk med sin trappformigt stigande fasad, sina små spetsbågsfönster och sin klockstapel vid sidan.

Kyrkogården var lika gammaldags, inga monument, inga häckar, inga förnämt afdelade grafställen. Här och hvar höjde sig kullarne, sparsamt betecknade af ett litet träkors eller en flat häll, på hvilken den smutsiga snön hopat sig. Det såg så armt, så tomt, så i sanning dödt ut. Saknaden fann här ingen urna att gråta öfver, smärtan ingen ros att breda öfver sina törnen. Hvad säger jag, fanns där ingen minnesblomma? På de små tufviga grafvarne lågo ju konstgjorda kransar, hvars bjärta pappersrosor lyste lång väg. Säkerligen lika varma uttryck för saknaden som den finaste marmor och de yppigaste drifhusalster, ja, säkerligen.

Jag gick vidare och stannade nu inte förrän jag kom till Krycke-Brittas stuga.

För några månader sen, då det låga torftaket blommade, då fläderbusken knoppades och katten satt och slickade solsken på tröskeln, ritade jag af stugan i min skissbok.

Skisserna misslyckades, men hvad jag vann på försöken, var bekantskapen med Krycke-Britta.

Hon hörde till gamla världens folk och uppfattade lifvet ungefär som en svårlärd lexa, som ingen gick rätt igenom utan att få bra med pisk. Men hon var — oaktadt denna uppfattning — ingen

pessimist, visst inte, hon var kristen, men en kristen, som bar sitt kors med klar panna och leende min.

Jag kände inte till hennes lefnadshistoria, men när jag flydde undan duskväder och melankoli in i hennes lilla varma stuga och hälsades af hennes fryntliga välkommen, fick jag en plötslig lust att vända upp och ner på hennes kors eller leta ut hennes lifs saga, för att tala i den romantiska stilen.

Det gick minsann inte i första taget. Gamla Britta skulle först berätta en olyckshändelse med grisen och sen blef det ett långt trassel om ull och strumpgarn. Men under en paus sköt jag fram foten och stannade rockhjulet för henne. »Sätt bort snurran, Britta, och tala om något roligt», bad jag, »jag har haft så ledsamt i dag!»

»Hvad då», sporde hon häpet, »min lilla fröken, hvad då?»

Jag ville inte erkänna att jag suttit och läst mig till mina sorger, därför bara suckade jag.

»Ja, ja, hvar och en har sitt» . . . sade hon och satte bort spinnrocken. Liksom för att ge mig litet uppmuntran bar hon fram det stora, yfviga geranieträdet och satte det midt framför mig: »Tag en liten kvist och gnugga mellan fingrarna, det luktar så godt».

Sen slog hon sig ner på bänken, drog ett nappatag ur ullsacken och började karda.

»Du kan då aldrig vara utan arbete», anmärkte jag.

»Det är inte mycket med mitt arbete nu för tiden», svarade hon, »men man kommer inte ur vanan, i alla fall gör det mer till än ifrån. Någon liten styfver kan det ju alltid bli» . . .

»Styfvern, styfvern, ja, det är lifvets hela sträfvan», utbrast jag och ryckte opp den hvitbrokige katten, som låg och kurade på ullsacken och spann med halfslutna ögon.

»Nej, låt kattstackarn vara . . . Hå, fröken, lifvets hela sträfvan får det inte vara.»

»Får . . . hvad gör det hvad det får, när det ändå inte kan vara annorlunda . . . Men låt nu den saken vara. Tala om något roligt, Britta, några hemska trollsägner eller skrämme-gåtor eller . . . ja, hvad galenskaper som helst . . . tänk efter!

»Trollsägner och skrämme-gåtor», upprepade hon; »asch, då talar jag hellre om något, som är sannt.»

»Realism, återigen realism», tänkte jag, men jag sade leende, »tala om hvad du vill, jag hör redan på!»

»Hvad skulle fröken säga, i fall jag talte om min egen historia?»

frågade hon och trillade kardan tankfullt af och an mellan sina grofva händer.

»Jag skulle säga, att du hittade på det rätta», utbrast jag road. »Så treffigt, elden sprakar, katten spinner, vinden slår mot rutan och så börjas historien. . . . det var en gång för längesen, när jag var 17 år» . . .

»Vi gå mycket längre tillbaks», sade Britta leende, »mycket längre.» — Och när hon grundat en stund, började hon berätta långsamt, allvarligt:

* * *

»Vid åtta års ålder blef jag fader- och moderlös och hade så intet annat stöd i världen än en bror. Vi hade varit många syskon, men de hade dött undan, så att endast den äldste och yngsta voro kvar. Min bror blef, som naturligt var, min förmyndare; hvad vi ägde var gården, den var skuldfri och god och hade gått från far till son så långt man kunde minnas. Och Lars hängde nu så fast vid den gamla torfvan, att han inte kunde släppa ifrån sig det ringaste strå.

På den tiden ärfde ju sönerna dubbelt, men han gillade inte den lagen, han nöjde sig inte med mindre än allt. Nå ja, det hettes ju att han skulle uppfostra mig. Hvar och en har sitt sätt, och på den tiden krusades det så lagom med barnungar.

*) Det var i de där gamla tiderna, innan enskiftet kommit till stånd. Alla byns kreatur betade på "allmänningen", som de kallade den gemensamma betesmarken, och bror min satte mig till vallhjon och tog betalt för att jag så godt som sprang andan ur halsen på mig efter alla byns får. Åh, jag mins hur jag frös under de kalla, slaskiga höstdagarne och hur min enda önskan, mitt enda hopp var, att det måtte bli frost, så att fåren inte skulle kunna gå ute. Hon vet nog, fröken, hur man kan äta i de där åren, jag var ute i luften från morgon till kväll och hade matlust, så att jag kunde bita mig i fingrarne, men valltösen skulle förstås aldrig ha annat än hvad de andra ratade . . . svålar, brödkanter, soppskvättar . . . katten och jag, vi fingo alltid äta efteråt, vi.

På den tiden var det också annorlunda, det fanns intet välstånd, de talte om rika bönder, men de lefde sämre än torpare lefva nu. Oblandadt rågbröd var endast synligt vid högtiderna, i hvardagslag strök man potatismos på hafrebröd och kallade det för: "potatis-

*) Denna skildring har jag delvis fått från en gumma i Vestergötland.

smörgås". Och korf hade de, som gjordes genom syringen och hängde och torkade i taket året öfver. När den bröts blef det både rök och smäll och hvad den smakade, så inte var det godt. Det bästa man hade var mjölketären. Den fick man inte så utpinad och blå som nu, ty där funnos inga mejerier att slanka ihop grädden till . . .

Åh, fröken — hon har aldrig vetat hvad det vill säga att ha riktigt ledsamt. Jag hade del i gården, men kastades åt sidan som en trasa. Hvad det led gifte sig bror min med en bonddotter utsocknes ifrån, och när de så fingo barn, blef det min lott att kånka med dem båd' natt och dag. Jag kunde ha burit ryggen af mig utan att någon sagt så mycket som: 'Tack ska du ha!'

Det finnes människor, som kunna växa fast vid oket, så att de knappt känna hvar det sitter, men jag var ej af den sorten. När jag var 18 år reste jag på nacken och sade till bror min, att jag ville ut i världen och tjäna mitt bröd. Men då svarade han: 'Jaså, det är tacken därför att jag haft dig så länge, när du duger något till, så ger du dig härifrån. Men det finns, gud ske lof, lag och rätt till och jag är din förmyndare'.

Och så böjde jag på nacken igen och stannade där kvar år efter år, ja, hela min bästa ungdom.»

Hon teg, fästande blicken på ån, som låg där midt framför fönstret, kall grådaskig, med en rad vattniga fotspår i snön.

»Britta, hur kunde du uthärda!» utbrast jag.

»Uthärda» . . . upprepade hon, »hå, jag hade det ej värre än mången annan. Vår Herre har många barn och många ris. Jag behöfde väl ett af de värsta, sved det något, så lärde jag mig åtminstone att veta hut och inte klaga på helt skinn.

När jag blef bort emot 30 år, kunde dock ingen tvinga mig längre, utan jag gick min egen väg. Men Lars, som inte godvilligt släppte ifrån sig en olönt tjänare, kastade efter mig det glåpordet: 'Ja, nu är du inte annat än bondpiga, förr var du bonddotter'.

Det gjorde mig ingenting hvad jag kallades för, jag visste bäst hvad jag haft att mista. Aldrig i min lefnadsdag har jag känt mig så nöjd och lätt som när jag lämnade fädernegården.

Men när någon tid gått om, lydde jag råd och försökte göra min arfslott gällande. På den tiden var man omyndig hela sitt lif, men man hade ju sitt förnuft och kunde skilja på rätt och orätt . . . Men då jag kom till bror min i det ärendet, storskrattade han och sade: 'Tror du inte det kostade något att föda och kläda dig tills

du blef tjugusju år. Du har ätit och druckit opp ditt arf för län-
gesen, kläderna har jag gett dig af pur barmhärtighet'.

Jag var stum öfver denna utgång. Sönerna, som redan voro
långa och uppvuxna, sutto därinne och stötte småffinande på hvar-
andra, men min svägerska knyckte på sig och sade: 'Där ser du,
Lars, det är tacken . . . hur var det han sa', räfven, om de röda hun-
darne'?

Jo, det sade jag henne midt i synen utan att blinka: 'Släkten
är värst'. Och jag tillade vidare: 'Du, så väl som bror min, vet,
hur jag' haft det och folk vet det och Gud vet det. Jag har gått
här och slitit och arbetat och varit till hjälp och icke till tunga.
Viljen I vara rättvisa, så veten I nog, att jag kunde ha mer att
fordra än min arfslott'.

'Stäm mig då', sade Lars, 'vi få väl se hvem som vinner'.

Sedan kostade jag inte ett ord på honom vidare, men jag följde
ett nytt råd och gick till presten och klagade min nöd.

»Till presten» . . . upprepade jag, »hvad skulle det tjäna till?»

Ja, det kan hon gärna fråga . . . en sådan prest till, en riktig
mammons träl. När jag talat ut, sade han säfligt: 'Förhåller det sig
såsom du säger, så kan du trösta dig med att det är bättre att lida
orätt än göra orätt. Vår Herre har väl något för dig med . . . Dess-
utom — detta lifvet är inte allt'.

Det var nog vackert sagdt, och hade jag bara ej vetat att han
var så snål och liknöjd för allt, som ej hörde till detta lifvet, hade
det kanske gjort annat intryck. Nu svarade jag retsamt: 'Det är
nog godt och väl, herr prost, men jag lär inte komma in i himmel-
riket därför, att Lars tagit min arfslott!' Och så gjorde jag ett
guppande och gick, utan att fråga vidare efter hvarken hans råd
eller hans tröst.

* * *

Jag var nu så ensam på jorden, som hade jag spruckit ur en
sten, ingen frågade sannerligen efter antingen jag lefde eller dog, än
mindre om jag hade roligt eller ledsamt. Nå, har man bara hälsa
och friskt mod, har man nog af. Jag tackade Gud att jag fick reda
mig på egen hand. Någon riktig ro hade jag dock inte på mig, jag
flyttade allt längre och längre från hembygden. Det var precis, som
det står i den gamla visan: 'mitt bröd det var smått skuret och
kastat omkring världen'.

En gång var jag likvisst på ett ställe, där jag riktigt trufdes,
jag tjänade där några år och min matmor sade ibland: 'Jag vill inte

bli utaf med dig för mycket godt, det har varit en sådan märkvärdig tur med svinen allt se'n du kom hit!»

»Tur med svinen!» . . . upprepade jag; »arma Britta . . . Usch då!!!»

»Åh, hon pratar, jag tänker hon föraktar inte grisen, när han står och fräser gulstekt på bordet . . . Nå, hade jag tur i ett, så hade jag otur i ett annat. Sonen där i huset fick mig kär och» . . .

»Så roligt, Britta», afbröt jag, »så roligt!»

»Jo, vackert roligt, hur skulle det passat ihop, han en rik bondson och jag en fattig tjänstepiga. Jag förstår bara inte, hur det någonsin kunde komma i hans sinn. Han var ju hela nio år yngre än jag. Åh, hur jag ser honom för mig, fast det är så länge, länge-se'n . . . han hade sådana blåa, blåa ögon och . . . hår så krusigt, att det stod som en purr i pannan. Och så var han gladlätt och krokordig, vrängde bort allting, så att man fick skratta . . . Ja, det var annat än ungdomen nu för tiden.»

»Du var kär i honom?» afbröt jag igen. Det for en skiftning öfver de skrumpna kinderna.

»Hvilket jag nu var, så aldrig hade jag en tanke på att bli gift med honom, och jag mente rena allvaret, då jag sade: 'Tänk inte på mig, vi passa ihop som socker och salt'. Och detsamma sade jag till matmodren min. Hon svarade: 'Du är en bra människa, Britta, jag litar på dig, du talar dig nog till rätta med honom' . . . Och hon tillade: 'Jag vill inte veta af att du går och flyttar för tocken småsaks skull. Jag mister ingen så ogärna som dig!' Ja, hon tänkte på kreaturen, förstås. Och jag talade mig till rätta med honom. 'Hade jag varit ung och vacker som grannens Elsa', sade jag bland annat, 'då hade det inte varit tu tal om saken' . . .

Grannens dotter visade jag honom, och det var också något att visa. Hon var så ljusröd och vacker som en äppelblomma, aderton år och lika glittande glad som han. När de kommo tillsammans, talade de aldrig ett allvarligt ord, utan det var bara lek och löje. 'De äro som skapade för hvarandra', sade matmor. Och hon brukade blinka till mig och småle, då de unga sutto och gycklade . . . hon tyckte det var roligt, förstås, och det skulle jag göra med . . .

Håja, det var både synd och skam, jag kände det, jag visste det, men något bittert grodde i min själ och jag ville inte förkväfa det, utan lät det växa och växa tills det blef ett stort, skärande törne. När jag visste att hans ögon och tankar följde mig så villigt öfverallt, när jag visste, att han älskade och sörjde, då var jag modig

och stark, och kunde säga både honom och mig hvad som var rätt. Men när det blef annorlunda — ja, just såsom jag velat, riktigt sargades jag invärtes dag för dag. Inte syntes det utanpå mig, jag hade nog aldrig skrattat och pratat såsom jag gjorde den våren.

En dag — jag minns det som hade det varit i går — kom Elsa och bad mig sätta en myrten åt henne. Hon hade sett hur min myrten frodades och växte och själf hade hon nu rakt ingen tur med blommor. Hon bad mig sköta om den lilla plantan likaväl som hade det varit min egen, och det lofvade jag uppriktigt gärna. Men fast jag unnade hennes myrten allt godt, ville den sig ej, utan vissnade. Då var hon så barnslig att hon blef liksom gramse på mig, och därför tog jag min friska, finlummiga myrten och gaf henne med de orden: 'Elsa, du och ingen annan ska ha den'. Men hon blef eldröd och förlägen och sade att hon visst icke menat såsom jag tog det. Men jag trugade henne, tills hon tog krukan och gick. 'Hvarför kan hon inte få den', tänkte jag, 'den, så väl som allt annat'.

Allt annat — ja, så man kan gå och sörja. Det är ofta med sorgen som med hoppet, den är ett fåfängligt ting. Har fröken hört sagan om flickungen, som fick ett ägg till skänks. Nå . . . knappt hade hon vändt det i handen, förrän hon tänkte på gåsen, som skulle kläckas därur. Och knappt hade hon tänkt på gåsen, förrän hon tänkte på den fräsande, rara steken, som hon skulle bjuda vänner och bekanta på. Och efter steken kom så den mjuka, pösande fjädern, som skulle fylla opp en stor säck, förstås. Och från fjädern var det inte långt till pengarne och från pengarne inte långt till skorna, de granna, blanka skorna . . . Men se'n kom hon inte längre, ty, kritsch! kratsch! där låg ägget i backen och steken och fjädern och pengarne och grannlåten rann bort i vägens dam. Ja, den sagan är inte så dum den.

Var jag manne mycket klokare än flickan; gick jag inte och spann ut det i tankarne tills det blef så långt och så fint och så rosande rödt?

Jag såg min myrten fläta sig i gröna bågar kring Elsas panna. Åh, en sådan liten brud, så skär och så ung. Jag såg det nya hemmet, där lifvet var en lust och arbetet en lek. Jag såg barn växa opp omkring dem, de hade hans blåa ögon, hans ljuskrukliga hår, jag såg dem sitta i hennes famn och jollra: moder . . . det var som kunde mitt hjärta brista därvid . . .

Och när jag gick där och gjorde opp mina historier glömde jag rent bort att det är vår Herre som styr. (Forts.) *Anna Knutson.*

En korsdragerska och hennes existensminimum.

Anteckningar meddelade genom Esselde.

Då i höstas en viss gammal fru satt och arbetade vid sin aftonlampa, anmälde man att ett välklädt fruntimmer önskade träffa »Fredrika-Bremer-Förbundets stiftarinna». Den främmande inträdde och, tillfrågad hvad hon önskade, svarade hon med dof röst blott det enda ordet »arbete»! och lade på bordet ett papper med prof på en ovanligt vacker handstil. Då skriften berömdes svarade hon, under tyst förtäckt gråt, att hon icke desto mindre var ur stånd att medelst renskrifning eller på annat sätt erhålla något arbete.

Under vidare samtal berättade den främmande, att hon var dotter af en nu afviden sidenväfvare, samt att hon lefvat en sjuklings lif alltsedan två års ålder. Hennes lidande kom af hvad läkare kallat »medfödda skrofler», som under olidliga plågor angripit hufvud och ögon samt slutligen påkallat en operation, som läkt det onda, men lämnat ett ärr, hvilket i någon mån vanställt hennes ansikte och kommer människorna att misstroget afvisa henne, då hon söker arbete. Häri ligger orsaken till hennes oförvållade bittra nöd.

I följd af hennes sjuklighet hade all den undervisning hon erhållit utgjorts af tre års folkskola samt 6 månaders privat seminariekurs för småbarns undervisning. Hon hade vackra betyg, men skulle fåfängt hafva sökt plats i skola.

Den gamla frun, som under många förnyade samtal tagit del af hennes sorgliga öde och omfattat henne med varmt deltagande, frågade henne slutligen, om hon kunde uppsätta en enkel skriftlig redogörelse för huru hon varit i stånd att uppehålla lifvet under sådana förhållanden.

»Med nöje», svarade hon, såg glad ut öfver uppdraget och återkom efter ett par dagar med sin redogörelse, skrifven helt och hållet af hennes egen hand och här nedan meddelad utan den ringaste rättelse eller ändring.

* * *

Virknålen såsom medel till själf försörjning.

I en tid då upplysningar samlas angående svenska kvinnans löne- och arbetsförhållanden, kan det kanske ej vara alldeles utan intresse att erfara hvad ett fruntimmer i hufvudstaden, som under närmare ett års tid genom omständigheternas tvång ej haft annan inkomstkälla än spetsvirkning, kunnat förtjäna, och hur hon burit sig åt för att kunna existera på denna inkomst.

Det är här icke fråga om några särdeles fina eller konstnärligt arbetade spetsar, utan vanliga enkla, lätt säljbara sådana till lakan, örngott m. m. Jag har alltid sålt till återförsäljare (klädstand och andra mindre butiker) emedan detta varit enda sättet att tillförsäkra mig någorlunda jämnt arbete. Och då konkurrensen äfven på detta område af arbetsmarknaden är stor, och återförsäljaren ju själf måste hafva avance, har det högsta pris jag lyckats erhålla varit 35 öre aln för circa 10 à 12 centimeter breda spetsar (jag räknar här alnvis, emedan detta är mest brukligt i de små bodar, som varit mina afnämare).

En och annan gång har det händt, att om mönstret å spetsen af någon anledning ej behagat bodägaren eller ägarinnan, priset blifvit ytterligare nedprutadt till 25, ja, 20 öre aln. En gång till och med, då det i min kassa var fullständig ebb, måste jag sälja en bred lakanspets på 3 och en half aln för 50 öre för att åtminstone återfå hvad jag gifvit ut för tråd. För mer än en och en half dags flitigt arbete kunde jag den gången, sedan kostnaden för tråden afdragits, glädja mig åt en förtjänst af ungefär 18 öre.

Med stor flit under ungefär 10 timmars arbetsdag kan jag medhinna 11 alnar i veckan, hvilket efter 35 öre alnen gör 3 kr. 85 öre. Till dessa 11 alnar åtgå circa 6 nystan Clarks ankartråd à 16 öre eller tillsammans 96 öre, som dragna från ofvanstående 3 kr. 85 öre lämna en nettobehållning af 2 kr. 89 öre, som då skall räcka till hyra, mat m. m. för 8 dagars tid.

Eget rum kan naturligtvis ej ifrågakomma, såsom inneboende betalar jag 1 kr. 25 öre i veckan*). Till lyse och för att koka mina tarfliga anrättningar åtgå hvarje vecka en och en half liter rysk fotogép à 12 öre. Uppvärmning af rummet kommer naturligtvis på min värdinnas konto.

Kaffe har jag ej råd att begagna; mjölk, te, choklad o. d. lika litet. Men för att åtminstone hafva någon slags ersättning för den kära kaffetären, har jag ändå funnit på råd. Jag köper nämligen s. k. rysk cikoria, ett långt paket för 35 öre. Ett sådant paket räcker till dryck 2 gånger dagligen i ungefär 2 månaders tid,

*) Här några upplysningar om bostaden. Rummet äges af en mycket snäll och renlig gumma, tvätterska till yrket. Tvätten går i liten skala, men försiggår och torkas i det lilla trånga rummet, hvilket ej förbättrar luften. När gumman stryker behöfver hon det enda bordet och den inneboende måste då, om hon är nog lycklig att ha fått något skrifarbete, utföra det stående vid en halfhög skänk. Hennes bädd, som har sin plats vid en dragig dörr, består af två stolar och ett stryktäbräde med goda sängkläder, stoppade med små tyglappar.

hvilket gör en kostnad af ej fullt 5 öre i veckan. Jag kokar och dricker denna cikoriablandning som kaffe, men *utan minsta tillsättning af kaffe*. Denna dryck föreföll mig väl att börja med något fadd, men tillsatt med några korn salt blef den bättre, och sedan jag nu blifvit van därvid finner jag den till och med ganska smaklig. Gräde har jag aldrig råd att köpa; men ett hektogram socker i veckan kan jag dock ej försaka. Under sommarmånaderna brukade jag plocka ärenpris eller, som det på folkspråket kallas, »sjömansté», hvilket kokadt som te med tillsättning af något socker, gaf en särdeles välsmakande dryck.

Kaffebröd består jag mig ej. För hvarje dag köper jag en mjuk, grof rågkaka, hvilket slags bröd jag funnit vara det mest mätande af olika brödslag. En half kaka ätes till frukost kl. 10 f. m., och den andra halfvan ätes till middagsbröd. Smör och sofvel till brödet har jag ej råd att köpa. 3 liter potatis och en stor sill à 10 öre måste jag dela så, att där af blir tillräckligt för 5 middagar. En gång i veckan, merendels på lördagen, blir festmåltid: då hemtas nämligen en helportion middagsmat från ångköket, eller folkköket, som det mera allmänt kallas, af hvilken portion dock hälften gömmes till söndagens middag att då uppvärmas. Dessa tillfällen äro de enda, då fläsk eller kött och supanmat förekomma. Sedan jag ätit middag kl. 1 eller något senare, dricker jag mitt cikoriakaffe kl. 5, utan dopp, och sedan äro matbestyren slut för dagen, ty någon aftonvard eller kvällsvard tillåta ej finanserna.

Se här en tablå öfver utgifterna under en vecka:

En veckas hyra	kr. 1: 25
1 och $\frac{1}{2}$ liter rysk fotogén à 12 öre	—: 18
7 kakor rågbröd à 5 öre	—: 35
Rysk cikoria	—: 5
1 hektogram socker... ..	—: 8
En folkköksmiddag, hel portion	—: 20
3 liter potatis à 4 öre	—: 12
En stor sill	—: 10
En bundt tändstickor och en liten tvål à 5 öre.....	—: 6
De löpande utgifterna för veckan bli alltså	kr. 2: 39
Återstå alltså	kr. —: 50

hvilka läggas till »reservfondén» som skall bestrida tvätt, inköp af sytråd, salt och dylika småartiklar.

De veckor då jag genom för lågt arbetspris eller af någon an-

nan orsak ej lyckats bringa full harmoni mellan debet och kredit, har jag genom försäljning eller pantsättning af någon af mina tillhörigheter dock lyckats återställa jämnvikten.

Det faller af sig själf, att det aldrig varit min tanke att i längden kunna existera på så ytterligt inskränkta villkor, utan att det endast kan gå för sig under en mellantid, till dess något mera lönande arbete yppar sig; ty äfven om hälsa och krafter i längden skulle kunna stå bi med ofvan anförda knappa diet (hvilket jag dock redan tydligen märker vara otänkbart), så skall dock aldrig några medel blifva öfver till inköp eller reparation af kläder och skodon och min ställning således inom kort blifva i bokstaffigaste mening ohållbar.

Att hvarje detalj i ofvanstående uppgifter är fullkomligt sanningsenlig, vore jag villig att om så fordrades med ed bekräfta. Det anförda kan ju vara intressant nog för att visa, under hvilka ytterligt knappa och torftiga förhållanden en flitigt arbetande kvinnlig individ kan nödgas draga sig fram midt i vårt yppiga, moderna storstadssamhälle.

»En af många.»

* * *

Så långt vår korsdragerska. En annan gång torde läsaren blifva i tillfälle att läsa hennes historia i hela dess omfång. Hon har visserligen nu fått ett litet tillfälligt arbete, men sådant räcker ej länge. Det fordras många förenade krafter för att bringa en fattig på, som man säger, grön kvist.

Fredrika-Bremer-Förbundet, hvars uppgift för nödlidande är att bereda utväg til själfhjäl, finner dock uppgiften i närvarande fall svårare än någonsin och beder därför de läsare, hvilkas deltagande väckts af ofvanstående berättelse, att meddela sig skriftligen eller muntligen med Förbundet för att öfverlägga om hvilka åtgärder som kunna vidtagas för att, om ej förekomma, så dock mildra de svåra följderna af sådana oförvållade olyckor som drabbat den, hvilken här, säkert ej utan skäl, kallat sig »En af många».

Den gamla frun har ej hjärta att släppa af sin skyddsling utan hoppas att redan nu kunna införa henne i en form af själfhjäl, hvarom mera i annonsafdelningen.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukvårdsafdelning.

Förbundet har i höst tillsatt en komité med tvenne läkare såsom rådgifvare för att öfvervaka och leda Förbundets *sjukvårdsafdelning*.

Af de stadgar förbundsstyrelsen antagit för komiténs verksamhet framgår, att sjukvårdskomitén omfattar två afdelningar.

Den först tillkomna af dessa afdelningar är:

Platsförmedlingen för sjuksköterskor, hvilken i flera år arbetat med god framgång. Den vill vara en förmedlingslänk mellan sådana sjuksköterskor, hvilka, utan att vara fästade vid befintliga sjuksköterskehem, genomgått fullständiga sjukvårdskurser eller äro af läkare förordade.

Svårigheten att erhålla säkra uppgifter om dessa sköterskors duglighet och när de voro lediga eller upptagna m. m. hade länge varit kännbar. Förbundets byrå åtog sig därför på läkares framställning att härvidlag utgöra den behöfliga mellanhanden. Med stöd af betyg och rekommendationer söker byrån lära känna sköterskornas kunskaper och öfriga egenskaper för att på så vis kunna åstadkomma en jämnare fördelning af arbetet sköterskorna emellan och förmedla deras antagande där, hvarest anledning finnes att tro, att de bäst skola passa. På samma gång som Förbundet genom sin platsförmedling för sjuksköterskor således söker gagna allmänheten, afser det i lika hög grad, att vara ett stöd och en hjälp för den stora klass af arbetande kvinnor, hvilka ägna sig åt sjuksköterskans maktpåliggande kall.

Den senare under sistlidna år tillkomna afdelningen arbetar genom att upprätthålla en *fältskärskurs för utbildande af sjuksköterskor*, som önska att, med ökade kunskaper, såsom s. k. fältskärs-sjuksköterskor arbeta *företredesvis på landsbygden* i sjukstugor eller af kommuner och fabriksdistrikt inrättade sjukvårdsstationer.

Här skulle den fältskärskunniga sjuksköterskan, under behörig kontroll af den stundom aflägsset boende distriktsläkaren, bilda den förmedlingslänk mellan honom och de sjuka eller vid olycksfall skadade, som är så nödvändig om ej läkaren skall arbeta förgäfves eller de sjuka öfverlämna sig åt okunniga och vidskepliga kvacksalfvare.

* * *

Tack vare välvilligt tillmötesgående från de medicinska myndigheterna i hufvudstaden, har Förbundet också redan kunnat lägga grund till sin nu pågående *fältskärskurs*. Så har för den sjukvårdsunder-

visning, som skall föregå fältskärskursen, Förbundet fått sig tillförsäkradt ett visst antal elevplatser årligen på Sabbatsbergs sjukhus.

För de sålunda förberedda fältskärseleverna samt kursens föreståndarinnan har tillgång beredts att bevista Serafimerlasarettets kirurgiska poliklinik och föreläsningarne i anatomi för fältskärer vid Karolinska institutet.

Såsom föreståndarinnan för denna kurs har Förbundet lyckats vinna en för saken intresserad och i yrket skicklig kvinlig fältskär, fröken Ameline Sterky. Föreståndarinnan har att öfvervaka och kontrollera elevernas arbete, repetera och förklara för dem den vetenskapliga undervisningen samt därjämte söka ingjuta hos dem kärlek för sitt kall och glädjen af att få verka för lidande medmänniskors bästa.

Tvenne elever äro redan i arbete på olika afdelningar af kursen och synas ägna sig åt sin uppgift med nit och allvar.

* * *

Om Förbundet för denna sin plan får påräkna gillande och förtroende samt hjälp i råd och dåd, främst af herrar läkare och därnäst af kommuner i landsorten, större jordägare och bolagsstyrelser samt landsting, af hvilka beror anskaffandet af nödiga medel för anställandet af i fältskärsyrket kunniga sjuksköterskor, torde första steget vara taget till lösandet af frågan om förbättrande af sjukvårds- och hälsoförhållanden bland allmogen, som länge legat folkets vänner så varmt om hjärtat.

Närmare upplysningar rörande fältskärskursen lämnas af föreståndarinnan, som äfven mottager anmälan af elever samt anbud af fasta platser m. m. under adress: »Sekreteraren för Fredrika-Bremer-Förbundets sjukvårdsafdelning, fröken Ameline Sterky, Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm.»

För muntliga meddelanden träffas fröken Sterky å Förbundets byrå alla dagar mellan kl. 3—4 e. m.

* * *

Gåfva till Allmänna stipendiefonden. Genom Fru Axeline Edlestam har till Södermanlands läns afdelning af Allmänna Stipendiefonden öfverlämnats den vackra summan af kronor femhundra-trettio (530), utgörande behållningen af en genom lokalkomitén i Nyköping arrangerad soiré.

* * *

Ett studiestipendium för kvinnor å 120 kr., skänkt af enskild person, har af Förbundets styrelse bland 12 sökande tilldelats fröken Alice Thunberg, studerande vid Upsala universitet.

Två motioner vid årets riksdag.

I den första uppsatsen i detta häfte lämnas en utredning af telegrafisternas löneförhållanden sådana de skulle ställa sig enligt det förslag till ny stat för telegrafverket, som i statsverkspropositionen framlagts för innevarande års riksdag. I nämnda artikel framhålles, att om detta förslag blefve antaget och tillämpadt, skulle lönevillkoren för de flesta af de i telegrafverkets tjänst anställda kvinnorna blifva sämre än hvad de hittills varit. Detta förhållande har äfven be- hjärtats af några af andra kammarens ledamöter. Herr J. H. G. Fredholm har nämligen, med instämmande af hrr A. Hedin, Joh. Johansson och Joh. Nydahl, väckt motion för att få de föreslagna lönevillkoren i några punkter ändrade.

I motiveringen af sin motion framhåller hr Fredholm, huru de anspråk, som ställas på de kvinliga telegraftjänstemännen, icke äro små, då de för att blifva anställda måste hafva genomgått ett 7-klas- sigt läroverk och dessutom telegrafverkets läroanstalt, och vidare för att blifva antagna som ordinarie det af dem fordras ett mångårigt arbete som extra ordinarie mot en ringa lön (600 kr. om året). Han betonar, att i den högsta lönegrad en kvinna kan uppnå inom telegraf- verket (som föreståndare för 8:e klassens station med 1,100 kr. i lön och tre ålderstillägg à 100 kr.) endast finnas 20 platser eller en på 25 af de vid verket anställda kvinnorna. Att det under dylika för- hållanden torde blifva svårt för telegrafisterna att existera på den knappa lönen (700 kr. om året) i synnerhet i de större städerna, och att den långa och ansträngande dagliga tjänstgöringen i de flesta fall utesluter möjligheten af andra förtjänster, framhålles därpå af motio- nären, som äfven visar telefonisternas prekära ställning och i anled- ning därpå yttrar, att det vore icke blott ett *billighets- utan ett rättfärdig- hetskräf* att söka bereda dem en något mer tryggad ställning.

På grund af de skäl han anfört för behöfligheten af förbättrade existensvillkor för telegrafverkets svagast aflönade kvinliga personal, begär motionären, att »riksdagen måtte besluta, 1) att om lägsta löne- graden för telegrafist icke anses kunna bibehållas vid sitt nuva- rande belopp (900 kr.), denna lön dock ej måtte sättas lägre än den, som k. m:t funnit lämpligt föreslå för de på telegrafverkets stat lägst aflönade vaktmästarne, d. v. s. 800 kr.; 2) att åt de på extra stat upptagna telefonisterna måtte beredas ålderstillägg att årligen utgå med 15 procent af lönen efter 5 års tjänstetid och sedermera med ytterli- gare samma belopp efter hvarje tjänstgöringsperiod af fem år, samt till- lika att telefonist, som i följd af genom tjänstgöring försvagad helsa nödgas från tjänsten afgå, måtte i gratifikation beviljas 10 procent af hela den under tjänstetiden intjänade lönen.»

*
*
*

Som ett högst förtjänstfullt försök att på en gång utsträcka den gifta kvinnans inflytande på förvaltningen af makarnes gemen- samma förmögenhet och att från lättsinnig förskingring skydda famil-

jens ägendom kan den motion anses, hvilken af hr *B. P. Persson* väckts i andra kammaren. Motionen, i hvilken hrr *Olaus A. Ericsson* och *S. M. Olsson* instämt, föreslår en skrivelse till k. m:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag i syfte att *ene maken ej må utan den andres samtycke ingå borgen.*

»Den, som går i borgen går i sorgen, säger ett gammalt ord-språk, och erfarenheten har tyvärr altför ofta gifvit det rätt. Om här i landet finnes en statistik öfver konkurser med uppgift om deras orsaker, skulle det snart visa sig att ett alldeles oväntadt stort antal af dylika katastrofer medelbart eller omedelbart låta hänföra sig till förluster genom borgen.

Känt är emellertid, att dels många fall gifvas, där borgen ingås lättsinnigt och utan tanke på framtiden och att dels i andra fall dess orsak är att söka i alltför stor undfallenhet gent emot pockande affärsvänner och bekanta. Klart är att vid många dylika tillfällen ett välbehöfligt rådtrum till besinning skulle gifvas en möjligen alltför obetänksam och undfallande husfader, om det enligt lag ålåge honom att före borgens ingående inhämta hustruns samtycke.»

Så motiverar motionären sitt förslag, hvilket han för öfrigt be-tecknar som en reform, hvilken väl borde svara mot den utveckling det allmänna rättsmedvetandet nu hunnit.

Från skilda håll.

Sverige. *Carin Molin* †. Detta namn bars af en kvinna, hvars blygsamma ehuru gagnarika verksamhet fick en lika hastig som sorglig afslutning, i det döden skördade henne vid själfva början af den bana, åt hvilken hon beslutat ägna sitt lif, sjuksköterskans. Fröken Molin var nämligen ett af offren vid olyckshändelsen på Ångermanelfven den 28 okt. förlidet år, hvilken sorgliga katastrof och det deltagande densamma väckte öfver hela landet, ännu torde vara i friskt minne. Som fröken Molin var en af de första fältskärs-sjuksköterskor, som efter att ha genomgått den föreskrifna kursen och aflagt fältskärsexamen, inskrifvits å *Fredrika-Bremer-Förbundets* afdelning för dylika, och en af de få som börjat praktiskt tillämpa sina kunskaper, bör det vara på sin plats, att som en minnesgård åt en trogen arbeterska i människokärlekens tjänst här anföra några af de vitsord, som om henne och hennes verksamhet till Förbundet ingått. Så skrifer en aktad affärsman, medlem af kommunalnämnden i uorn den ort, något norr om *Hernösand*, där fröken Molin verkat:

»Angående den så sorgligt omkomna *Carin Molin* har jag intet annat än godt att säga och hvad särskildt rör hennes verksamhet som sjuksköterska och fältskär, så har densamma blott gifvit anledning till beröm. Hon utförde väl hvad hon åtog sig, ty god vilja fanns alltid, och med säkerhet kan sägas, att hon aldrig genom miss-tag skadade någon. Hennes anspråklöshet bevarade henne från att

öfverskrida sina rättigheter och utan tvekan kan jag intyga, att hennes arbete var till nytta.»

»Att behovet af sjuksköterskor sådana som fröken Molin är stort, anser jag mig bestämdt kunna säga, och kan ej annat än önska Fredrika-Bremer-Förbundet framgång i dess sträfvan att utbilda sådana.»

*

Meddelanden från Föreningen "Handarbetets Vänner". Tack vare kronprinsessan Victorias välvilja, som till Föreningens förfogande ställt den rika samling hon medfört från sina resor i Egypten, har Hand. Vän. blifvit satt i tillfälle att i midten af jan. å sin byrå, Brunkebergstorg 18, anordna en utställning af österländska dräkter, väfnader och andra föremål af stort intresse för vänner och beundrare af den textila konsten. Utställningen omfattade omkring 300 textila föremål, från den fattiga fellahkvinnans klädning till en praktfull bruddräkt värderad till 10,000 kr., en gåfva från khediven till kronprinsessan, vidare mattor, förhängen, kaffedukar, teservietter (107 st.) m. m., allt lärerikt och intressant hvad så väl färgbehandling som teknik beträffar. Utställningen besöktes af cirka 2,000 personer.

Den 1 februari började å Föreningens lokal en föreläsningkurs öfver »Ornamentik med särskildt afseende på den textila konsten» af doktor B. Salin, anordnad af Hand. Vän. styrelse.

*

Kvinliga skolrådsledamöter. Karlstads landsförsamling har valt fröken Traury på Kroppkärr till medlem af skolrådet; fru Maria Valin i Kallbäck har likaledes blifvit utsedd till skolrådsledamot i den församling, där hon är bosatt.

*

En kvinlig folkhögskola skall under detta år upprättas i Svalöf. Kursen skall fortgå tre månader och taga sin början den 1 maj.

*

»*I väntande dagar*» är namnet på en liten broschyr, i främsta rummet afsedd att spridas bland barnmorskor, men som för sitt sunda, praktiska, allmängiltiga innehåll förtjänar att komma till alla gifta kvinnors kännedom, särskildt på landsbygden, där en god vägledning till förekommande af sjukdomar så väl före som efter barnets födsel för hvarje moder bör vara välkommen. Broschyren är författad af en af våra förnämsta kvinliga auktoriteter inom facket, fru Johanna M. Hedén, hos hvilken det lilla bladet kan rekvireras. Adr.: Örebro.

*

Finland. »*Finsk kvinnoförenings önskningsmål.*» Denna benämning ger den finska tidningen »Nya pressen» åt en del petitioner, som kvinnoföreningen har för afsikt att i år inlämna till landtdagen. Dessa petitioner röra: 1) afskaffandet af det ännu i Finland rådande tvånget, att kvinna skall söka dispens för sitt kön för att erhålla rätt att aflägga examina, bekläda befattningar som enligt lag äro förbehållna män o. s. v.; 2) höjande af kvinnans äktenskapsålder (15 år

är den n. v. åldersgränsen); 3) rätt för kvinna att blifva myndig vid 21 år utan särskild ansökan; 4) att kommunalvalbarhet måtte medgifvas kvinna. (Finsk kvinna äger rösträtt inom kommunen men är icke valbar.)

Angående det sistnämnda »önskningsmålet» yttrar ofvan nämnda pressorgan bland annat: »Intet tvifvel kan väl råda därom att icke kvinna såsom medlem af den kommunala representationen i det stora flertalet fall skulle fylla sin plats lika väl som mannen. Hon skulle därjämte för lösningen af många frågor tillföra denne en fond af insikt och erfarenhet af ovärderlig art. Vi nämna här endast skol- och sedlighetsfrågor, fattig- och sjukvården samt sundhetsväsendet. Valrätt och valbarhet äro begrepp, som i det kommunala och politiska lifvet förutsätta hvarandra. Endast hvad kvinnan beträffar göres fortfarande ett undantag. Fosterlandet har nogsamnt behof af det tillskott i arbetskraft och allmänt intresse kvinnans deltagande i den kommunala representationen skulle medföra».

*

Tyskland. »*Ett betydelsefullt steg framåt*» kallar »*Neue Bahnen*» det beslut, som fattats af universitetet i Heidelberg att bevilja en kvinna rätt att promoveras vid nämnda universitet. Den blifvande fl. doktorn, fröken Käthe Windscheid, dotter till den bekante nu aflidne rättslärd professor Windscheid, har, efter aflagda högre lärarinne-examina, som åhörarinna under en följd af år bevistat föreläsningarna vid Dresdens universitet.

*

England. *Till fabriksinspektörer*, med uppdrag att öfvervaka tillämpandet af den lag, som bestämmer de villkor, under hvilka kvinnor få användas i verkstäder och fabriker, har engelska inrikesministern Asquith ytterligare utsedt ett par damer, då antalet af de redan befintliga kvinliga fabriksinspektörerna visat sig vara allt för ringa.

Resultatet af de förut tillsatta inspektrisernas arbete föreligger redan i en vidlyftig rapport, utarbetad af »the lady assistant commissioners», på uppdrag af regeringen. Denna rapport behandlar hufvudsakligen: skillnaden i mäns och kvinnors betalningsvillkor; det inflytande kvinnans användande i industrien utöfvar på hälsan, moralen och hemmet; anledningen till kvinnans uteslutande ur vissa för henne lämpliga yrken o. s. v.

*:

Amerika. *Kvinnors rösträtt i Förenta staterna.* I nov. 1893 antog staten *Colorado* med öfver 7,000 rösters öfvervikt en lag, som beviljade politisk rösträtt åt kvinnor, därvid följande staten *Wyomings* exempel, där, som bekant, i mer än ett fjärdedels sekel kvinnorna utöfvat denna rätt. Hittills har dock intet af de stora politiska partierna i Förenta staterna intagit någon bestämd ställning till frågan förr än i år, då det republikanska partiet upptagit densamma på sitt program.

.....

C. E. LAGERSTRÖM,

Sybehörs- & Modeaffär,
18 Sötgatan 18.
18 Humlegårdsgatan 18.

Winborgs LACTOSERIN-CACAO

Välsmakande, kraftigt närande, hälsosamt!

Förordad af professorerna Olof Hammarsten, C. E. Bergstrand, med.
dr Ch. Em. Hagdahl m. fl.

Hälsovännen, tidskrift för allmän och enskild hälsovård, yttrar i
sitt nummer för den 1 februari följande:

»Särdeles närande och värderikt såsom ett koncentreradt
och smaktigt näringsmedel är äfven den i
handeln hos oss införda lactoserincacao.»

Pris pr burk om

$\frac{1}{2}$ kilo kr. 2,50; $\frac{1}{4}$ kilo kr. 1,30; $\frac{1}{8}$ kilo kr. 0,70.

Erhålles hos hrr specerihandlare samt i parti hos

Th. Winborg & Co., Stockholm.
Kongl. Hofleverantör.

AMALIA LUNDBERGS

Garn- och Tapisserihandel,
50 Drottninggatan 50,

rekommenderar sitt väl sorterade lager.

Rekvisioner expedieras mot postförskott.

Fruntimmer,

som önska olycksfallförsäkra sig uti

Bolaget F Y L G I A

kunna hänvända sig till

AMELINE STERKY.

Adress: Stockholm, Vasagatan 40.

Träffas därstädes mellan 10—11 f. m. och 5—6 e. m.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Nordisk tidskrift, n:r 7. — Statistisk tidskrift, n:r 2. — Svensk tidskrift, n:r 11—17. — Ord och bild, n:r 10—12. — Tidskrift för kristlig tro och bildning, n:r 6. — De svenska landsmälen, n:r 47—50. — Läsning för hemmet, n:r 6. — Läsning för folket, n:r 4. — Hemåt, 1893 n:r 10; 1894 n:r 1. — Pedagogisk tidskrift, n:r 11, 12. — Svensk läraretidning, 1893 n:r 45—52; 1894 n:r 1—4. — Verdandi, 1893 n:r 5, 6; 1894 n:r 1. — Slöjdundervisningsbladet, n:r 8—12. — Helsovännen, n:r 20—24. — Jordmodern, n:r 9—12. — Justitia, n:r 18—23. — Nya bokhandelstidningen, n:r 45—52. — Svensk bokhandelstidning, 1893 n:r 45—52; 1894 n:r 1—4. — Svensk musiktidning, 1893 n:r 18—20; 1894 n:r 1, 2. — Skogvaktaren, n:r 4. — Nya kyrkans tidning, 1893 n:r 31—33; 1894 n:r 1. — Idun, 1893 n:r 45—52; 1894 n:r 1—4. — Kamraten, n:r 22—24. — Linnea, n:r 11, 12. — Folkskolans barntidning, 1893 n:r 34—38; 1894 n:r 1, 2. — Finsk tidskrift, 1893 n:r 5, 6; 1894 n:r 1. — Hemmet och samhället, 1893 n:r 11, 12; 1894 n:r 1. — Nylænde, n:r 17—24. — Til moralens fremme, 1893 n:r 11, 12; 1894 n:r 1. — Hvad vi vil, 1893 n:r 47—53; 1894 n:r 3, 4. — Kvinden og Samfundet, n:r 10—12. — Deutsche Hausfrauenzeitung, 1893 n:r 46—52; 1894 n:r 1—4. — Neue Bahnen, 1893 n:r 21—24; 1894 n:r 1, 2. — Lend a Hand, 1893 n:r 5, 6; 1894 n:r 1. — The english-woman's review, n:r 1. — The review of reviews, 1893 n:r 11, 12; 1894 n:r 1. — The woman's journal, n:r 44—46. — La femme, 1893 n:r 22—24; 1894 n:r 1, 2. — Le journal du bien public, 1893 n:r 11, 12; 1894 n:r 1. — Zenské Listy, n:r 6—12.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

W. Bille: *G. A. Henty*, Bland rödskind och »cowboys».

Alb. Bonnier: *O. Adelborg*, Prinsarnes blomsteralfabet. — *Chicot*, I skansen. — *K. Dalström*, Grekiska guda- och hjältesagor. — *C. Fristedt*, Två svenska gossars äfventyr bland människoätare. — *E. E. Green*, Syskonkärelek. — *D. S. Hector*, Samlingarnas bok. — *A. C. Leffler*, Efterlämnade skrifter I, II. — *Lekkamraten*, 11:te och 12:te boken. — *Onkel Adams Linnea*, 4:e boken. — *G. Schröder*, Örjan Kajland och hans pojkar. — *Snöflingan* 1893. — *P. Sparre*, Sjökadetten. — *Standaret*. — *B. v. Suttner*, Ned med vapnen. Bearb. för ungdom af *T. Topelius*. — *K. D. Wiggin*, Två små hemlösa.

G. Chelius: *E. A.*, Lasse och Lisa och andra berättelser. — *Familjen Nasse*. — *Familjen Putte*. — *Familjen Snatter*. — *J. C. v. Hofsten*, Karamellstugan som Gunnar byggde. — *I. Koch*, Reformköket.

Fahlerantz & Comp.: *R. Bergström* och *O. A. Stridsberg*, En bok om Sverige.

C. E. Fritzes k. hofbokhandel: *S. Coolidge*, Hvad Katy gjorde sedan. — *S. T. Meade*, Kamratlif.

Fröléen & Comp.: *F. Meister*, I piratens kölvatten.

H. Geber: *Th. Child*, Öfver Anderna. — *A. Kerfstedt*, Holger Vide. — *Mrs Humphrey Ward*, David Grieves historia, del 2. — Sveriges medeltidssagor. Berättade för barn.

P. A. Huldbergs bokförlag: *E. Idström*, Tvillingssystrarna.

L. Hökerberg: *A. Palm*, Barnen på Broby. — Svenska spörs-mål, 16. — *I. Zethelius*, Barndomsminnen och sagor.

Ad. Johnson: *F. Cooper*, Vägvisaren. — *D. Ker*, Mazeppa, Karl XII, Peter den store. — Visor och verser för de små. — Återkomma de döda? Af *a clergyman*.

P. A. Norstedt & Söner: *H. Anderson*, Nordiska sagor. — *O. A. Busch*, Ströftåg i världsrymden. — *C. J. v. Hofsten*, Från Sveriges storhetstid. — *K. Klein*, Skildringar från fransk-tyska kriget 1870. — *R. v. Koch*, Camilla.

Fr. Skoglund: *A. T.*, Sjung med oss, Mamma!

Svensk läraretidning: Jultomten 1893.

Systrarna Lundbergs förlag: Hemmets ängel.

Rättelse.

I artikeln *Två motioner vid årets riksdag*, sid. 33, rad 6 uppifrån står: *de flesta* af de i telegrafverkets tjänst anställda kvinnorna; läs: *en del* af etc.

I Hrr *Samson & Wallins*, *Fritzes* samt Herr *H. Sandbergs*, 8 Sturegatan, boklådor utkommer i dagarne:

En korsdragarska och hennes existensminimum.

Anteckningar meddelade genom **ESSELDE**.

Pris 50 öre.

Skriften säljes till förmån för den olyckliga, om hvilken häftet talar.

BARNENS TIDNING

med stora och utsökt fina illustrationer samt en utvald, kristlig, nyttig och underhållande läsning för ungdom, utkommer fortfarande med stort 8-sidigt nummer 2 gånger i månaden, rikt illustrerad, med tjockt och fint papper och kostar

endast 1 krona 50 öre för helt år.

postarvodet inberäknadt.

OBS.! Särskildt, stort och rikhaltigt, 24-sidigt Julnummer med innehållsrik text samt många och fina illustrationer i vackert färgtrycksomslag erhålles af alla prenumeranter. Detta julnummer säljes äfven särskildt i bokhandeln och kostar 15 öre per ex. Årgången 1893 utkommer inbunden i vackert band före julen. Pris 2 kr.

»Den bästa tidning för barn som finnes, såväl med hänsyn till text som illustrationer.»

OBS.!

**Stort lager af
Barnkläder för alla åldrar,**

till och med 16 år.

*Goda tyger! Nya, smakfulla modeller!
Billiga priser!* Allm. Telefon 68 40.

2 Stora Vattugatan 2,
hörnhuset vid Brunkebergstorg.
10 Bazaren å Norrbro 10.

H. NYSTRÖM.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

»Allt arbete utföres noggrant och af bästa materiel.»
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar
Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

För Vintern!

Dräktreformföreningens

Mönster och Modeller till

Peleriner för Damer

samt

Barnpeleriner och Barndamasker

finnas till salu hos

fröken **JOSEPHINE OHLSSON,**

Blasieholmstorg 14, Stockholm.

PAUL VOSS,

Specialaffär för Sybehör,

43 Drottninggatan 43

(hörnhuset af Klarabergsgatan).

Billiga och bestämda priser.

Gunilla Viléns Handarbets-Atelier,

46 Klarabergsgatan 46.

Grundlig och praktisk undervisning lämnas elever i alla slags handarbeten. Kurs, omfattande 50 tim., 15 kr., en lektion, 2 tim., 75 öre. Resande i Stockholm uppmärksammas på min Handarbets-Atelier såsom särdeles lämplig därigenom, att eleven själf får bestämma lektionstiden från 9 f. m. till 5 e. m.

OBS.! Beställningar emottagas för uppritningar, monteringar samt förfärdigande af linneutstyrlar.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,

54 Mästersamuelsgatan 54.

OBS.! Skridskor, Saxar och knifvar slipas.

HANDARBETETS VÄNNER
Brunkebergstorg 18, STOCKHOLM.
Förening för den svenska kvinliga hemsöjdens förädling i konstnärligt och fosterländskt syfte.
Uställning och Försäljning af:
Väfnader, Mattor, Konst-sömnad och Spetsar efter Samla och Nya Svenska Mönster, Nationaldräfter
m. m.

Sparsamma Fuar!

Ull och Stieckulle emottages till spånad af all slags garn, väfnad af tyger för såväl hand som maskin, Schalar, Filtar, Plaids, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m. OBS.! Gardiner i fornordtiska färger och mönster väfnas af såväl rent ullgarn som trasgarn. Mattor väfnas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och präsning verkställes. Profver och prisuppgifter på begäran. Gods afhämtas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation. Goda varor! Billigaste priser! Reel behandling! **HILDDUR ANDERSSON,** Rikstel. 163. Allm. Telefon 76 53. **12 Hötorget 12, ingång från Örtorgsgatan. Stockholm**

Anmälan.

Dagny, som under år 1894 fortfarande kommer att verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende", anmäler härmed sin 9:de årgång. På samma gång tidskriften i främsta rummet vill sträffa att fullfölja detta sitt program, skall densamma därjämte allt framgent följa den nyare litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversikter m. m.

Dagny redigeras under år 1894 af fröken Lotten Dahlgren jämte en af Fredrika-Bremer-Förbundet utsedd Redaktionskomité, till hvilken, under Förbundets adress, alla meddelanden rörande tidskriften böra ställas. Fru S. L—d Adlersparre vill, när tid och krafter det tillåta, lämna ett och annat bidrag.

Dagny utkommer med åtta häften om två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af Förbundet kr. 2,50.

För icke medlemmar » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Barnängens Patenterade Mjölktvål.

(Patent nr 2290.)

Redan i äldsta tider var mjölken uppskattad som ett framstående toalettmiddel till hudens förskönande, och nutida mejerskors fina hy och vackra händer utgöra talande bevis på medlets förträfflighet.

Barnängens Mjölktvål är efter en patenterad metod direkt framställd från naturlig mjölk, hvadan densamma ovillkorligen gör hyn och huden *vit, vacker och smidig*, hvarom en och hvar kan öfvertyga sig genom någon tids daglig användning.

Obs. I följd af patentet kan ingen mer än vi framställa denna tvål.

Obs. Etiketterna (med björnstampeln och Barnängens namn) äro inregistrerade.

Barnängens Tekniska Fabrik, H. Maj:t Konungens Hofleverantör, Stockholm.